

TÜRK DÜNYASI PARLAMENTERLER BİRLİĞİ

TÜRK DÜNYASI ve TÜRK DIŞ POLİTİKASI

SIYASİ, KÜLTÜREL VE
EKONOMİK İLİŞKİLER

TÜRK DÜNYASI ve TÜRK DIŞ POLİTİKASI
ÇALIŞTAYI SONUÇ RAPORLARI

TÜRK DÜNYASI VE TÜRK DIŞ POLİTİKASI

SİYASİ, KÜLTÜREL VE EKONOMİK İLİŞKİLER
BOYUTU İLE

TÜRK DÜNYASI ve TÜRK DIŞ POLİTİKASI
ÇALIŞTAYI SONUÇ RAPORLARI

13.06.2017 - ANKARA

TÜRK DÜNYASI PARLAMENTERLER BİRLİŐİ

İÇİNDEKİLER

ÇALIŞTAY PROGRAMI _____ 1-2

ÖNSÖZ _____ 3

AÇILIŞ KONUŞMALARARI

Nail ÇELEBİ

Türk Dünyası Parlamenterler Birliği Genel Başkanı _____ 4-16

Oktay ÖZTÜRK

CHP Dış İlişkiler Genel Başkan Yardımcısı _____ 17-18

Doç. Dr. Hüseyin YAYMAN

Kültür ve Turizm Bakan Yardımcısı _____ 19-20

TEBLİĞLER

SİYASİ VE EKONOMİK İLİŞKİLER KOMİSYONU'NA SUNULAN TEBLİĞLER

Doç. Dr. O. Can ÜNVER

TÜRKİYE'DE VE DÜNYADA TÜRK DÜNYASI ALGISI _____ 23-32

Nevin BALTA

TÜRK DÜNYASI VE TÜRK DIŞ POLİTİKASI ÇALIŞTAYI
VE DIŞ POLİTİKA ÖNCELİKLERİMİZ _____ 33-37

Atilla ŞİMŞEK

TÜRK DÜNYASINA BAKIŞ _____ 38-47

Elif Burcu GÜNDOĞDU

DİPLOMATİK İLİŞKİLERİN TESİSİNİN 25.
YILDÖNÜMÜNDE TÜRKİYE İLE AZERBAYCAN
VE ORTA ASYA CUMHURİYETLERİ _____ 48-55

İrfan YALÇIN

TÜRK DÜNYASINI BİRBİRİNE NASIL
YAKLAŞTIRABİLİRİZ ? _____ 56-59

SOSYAL ,KÜLTÜREL VE GENÇLİK KOMİSYONU'NA SUNULAN TEBLİĞLER

Prof. Dr. Orhan KAVUNCU

TÜRK DÜNYASI ÇALIŞMALARINDA DİKKAT EDİLECEK
BAZI HUSUSLAR _____ 61-73

İsmail CİNGÖZ

BALKANLARDA TÜRK VARLIĞI VE
TÜRKİYE-BULGARİSTAN İLİŞKİLERİ _____ 74-86

Şükrü MUTAF

ENDÜLÜS'TEN GÜNÜMÜZE İSLÂM NEDİR,
NASIL ALGILANMALIDIR? _____ 87-94

ÇALIŞMA GRUPLARI RAPOR SUNUMU SONUÇ RAPORLARI VE ÖNERİLER

Prof.Dr.Yonca ANZERLİOĞLU

SİYASİ VE EKONOMİK İLİŞKİLER
KOMİSYONU SONUÇ RAPORU _____ 96-97

Prof.Dr.Abdülkadir YUVALI

KÜLTÜREL, SOSYAL VE GENÇLİK KOMİSYONU
SONUÇ RAPORU _____ 98-100

FOTOĞRAFLAR

ÇALIŞTAY FOTOĞRAFLAR _____ 64-67

Çalıştayda her bir komisyonda görev alan uzmanlardan tebliğ sunanların tebliğleri Çalıştay kitabımızda yayınlanmıştır. Tebliğ sunmayanların konuşmaları ise deşifre edilemediği için yayınlanamamıştır. Kendilerinden özür dileriz.

ÇALIŞTAY PROGRAMI

13.05.2017 - Cumartesi / ANKARA

13.00-13.30 ____ **KAYIT**

13.00-13.30 ____ **AÇILIŞ KONUŞMALARI**

Nail ÇELEBİ **TDPB Genel Başkanı**

Oktay ÖZTÜRK **CHP Dış İlişkiler Genel Başkan Yardımcısı**

Doç. Dr. Hüseyin YAYMAN **Kültür ve Turizm Bakan Yardımcısı**

14.30-15.30 ____ **1. OTURUM**

EKONOMİ VE SİYASİ KOMİSYON

MODERATOR Prof. Dr. Yonca ANZELİOĞLU

YAZMAN Dr. Sinan DEMİRTÜRK

KONUŐMACILAR

Prof.Dr.Anıl ÇEÇEN, Gökhan TURAN, Gül BüyükerŐen ORAL,
Ahmet Yavuzhan ERDEM, Tuğrul SOMUNCUOĞLU, Nebile
MERCAN, Bahri Can ÇALICIOĞLU, Adem KULA, Doç. Dr. O. Can
ÜNVER, Elnur OSMANOV, Atilla ŞİMŞEK, Dr. Muzaffer ARSLAN,
Doç. Dr. Abdülkadir DEVELİ, Yrd. Doç. Dr. Gencehan BABİŐ,
Özge Nur ÖĞÜTÇÜ, Doç. Dr. Hasan OKTAY, Murat ÖZBÜLBÜL,
Oytun ORHAN, Murat ÖZBÜLBÜL, İrfan YALÇIN, Dursun ÖZKARA,
YeŐim DEMİR, Ahmet YILMAZER

15.30-16.30 ____ **ÇAY VE KAHVE MOLASI (KOKTEYL)**

16.30-17.30 ____ **2. OTURUM**

SOSYAL, KÜLTÜREL VE GENÇLİK KOMİSYONU

MODERATOR Prof.Dr.Abdülkadir YUVALI

YAZMAN Yrd. Doç. Dr. Muzaffer KILIÇ

KONUŐMACILAR

Prof. Dr. Mustafa ERDEM, Prof. Dr. Orhan KAVUNCU, Dr. Müjdat KAYAYERLİ, Prof. Dr. Kemal ÇİÇEK, Prof. Dr. Durmuş BOZTUĞ, Prof. Dr. Hasan OKTAY, Hayati BİCE, Dr. Yaşar KALAFAT, Yaşar KOCAOĞLU, İrfan YALÇIN, İsmail CİNGÖZ, Reyhan ÖZÇİFTÇİ, Eşref BAYSAL, Rafet ASLANTAŐ, Murat ÖZBÜLBÜL, Ömer Lütfü TAŐÇIOĞLU, Osman Yasin ŐAHİN, Hasan ER, İsrafil ÇELİK, Ayhan ÖZARSUN, Hazal Çağın ELBİRE, Ünver SEL

17.30-17.45 ____ **ÇAY VE KAHVE MOLASI (KOKTEYL)**

17.45-18.45 ____ **ÇALIŞMA GRUPLARI**

18.45-19.30 ____ **ÇALIŞMA GRUPLARI RAPOR SUNUMU**

19.30 ____ **KAPANIŐ**

20.00 ____ **AKŐAM YEMEĞİ (TBMM Beştepe Tesisleri)**

ÖNSÖZ

Çalıştay, bir grubun birlikte verimli şekilde çözüm üretmesini sağlayan, disiplinli bir fikir üretme ve karar alma aracıdır.

Çalıştay'ın püf noktalarından biri, uygulama deneyimi olan bir yönlendiricinin, durumun anlaşılmasını kolaylaştıracak ve sonuca katkı yapacak eylemlerin planlanmasını sağlayacak soruları tasarlanmasıdır.

Bir diğer püf noktası Çalıştay'ın ileri problem çözme yöntemleri konusunda usta bir yönlendiricinin liderliğinde gerçekleşmesidir

Çalıştay süreci;

1) Çalıştay öncesinde, grubu doğru sonuca götürecektir soruları tespit edilir.

2) Çalıştay'ın etkin ve verimli geçmesi için ileri problem çözme tekniklerini kullanıyor, grup içindeki iletişimi ve ilişkileri aktif bir yönetmenlik tarzla yönlendiriliyor. Üretilen fikirlerin hızla sentezlenmesini ve elde edilen bulguların eyleme dönüştürülmesi sağlanır.

3) Sentezlenmiş ve netleşmiş konuları rapora dönüştürülür.

Yukarıda belirtilen çalışma prensiplerine göre Türk Dünyası Parlamenterler Birliği tarafından düzenlen, " Türk Dış Politikası ve Türk Dünyası (Siyasi, Ekonomik ve Kültürel İlişkiler Boyutuyla) konulu düşünce çalıştayı 13.06.2017 tarihinde Ankara The Green Park Hotel'de yapılmıştır.

Çalıştayın sunuculuğunu TRT spikeri Cahit Maaç yapmıştır.

Çalıştayda düzenleme komitesi başkanı ve aynı zamanda Türk Dünyası Parlamenterler Birliği Genel Başkan Yardımcısı E. Kırıkkale Milletvekili Kemal ALBAYRAK takdim konuşması ve açılış konuşmalarının ardından Çalıştaya geçilmiştir.

AÇILIŞ KONUŞMLARI

Nail ÇELEBİ

Türk Dünyası Parlamenterler Birliği Genel Başkanı

Sayın Bakanlarım, Siyasi partilerimizin değerli temsilcileri Sayın Milletvekillerim, Çok Kıymetli Hocalarım, Kamu Kurum ve Kuruluşlarının ve sivil toplum kuruluşlarının güzide temsilcileri, Yazılı ve görsel basınımızın değerli mensupları, Muhterem Hanımefendiler, beyefendiler ve Türk dünyasının ümidi sevgili gençler;

Türk Dünyası Parlamenterler Birliğimizin düzenlemiş olduğu; "Türk Dünyası ve Türk Dış Politikası" Çalıştayımıza hoş geldiniz, sefa geldiniz, şeref verdiniz.

Dernek yönetimi ve şahsım adına hepinizi, en derin saygılarımla selamlıyorum.

Muhterem Misafirler,

Çalıştayımız kapsamındaki konular; siyasi, kültürel ve sosyo-ekonomik ilişkiler boyutuyla irdelenecek, tartişılacak ve gelecekte Derneğimizin yol haritasının tespitine esas oluşturacak bir rapor hazırlanacaktır.

Yönetimimizce bu çalışmayı "Çalıştay" olarak yapma kararı almamızın sebeplerini ifade etmek istersek,

- Fikir zenginliğı ile üretilen fikirlerin paylaşılması,
 - Sorunların daha açık ve çözülebilir hale getirilmesi,
 - Dış politikadaki gidişatin tespiti ve olumsuzlukların ortaya konulması,
 - Etkili ve hızlı sonuçlar üretilmesi,
 - Arzu edilen hedeflere tartişılarak ulaşılması ve en iyi yolların bulunması,
 - Bütünü gören kişilerin sorunu birlikte tespit edip, sistemli çözümler üretebilmesi,
 - Gerçek amacın netleştirilmesi ve bunlara odaklanılması,
 - Katılımcıların, usta yönlendiriciler tarafından desteklenmeleri,
- şeklinde sıralamak mümkündür.

Değerli Katılımcılar;

Malumlarınız olduğı üzere Türk dış politikasının temel amacı, gerek Türkiye de, gerek bölgesinde, barış ve refah üzerine kurulu, istikrarlı, işbirliğıne dayalı ve beşeri kalkınmayı sağılayacak bir ortamın oluşturulmasını sağılamaktır.

Türk dış politikası geleneksel olarak, ülke güvenliğini sağılamayı, ülke çıkarlarını korumayı, kalkınma ve refah için

gerekli dış kaynakları kullanmayı, dostluklar ve müttefikler edinmeyi, Türkiye'nin çağdaş ve modern bir ülke olabilmesi için gerekli dış bağlantıları sağlamayı, muasır medeniyetler seviyesini hedef edinmiş ve başta komşuları olmak üzere, tüm ülkelerle iyi ilişkiler ve iş birliğinin tesis etmeyi, uluslararası ilişkilere, istikrara, güvenliğe ve refaha katkıda bulunmayı ilke edinmiştir.

Türklerin ve akraba topluluklarının buldukları coğrafyalarda; güvenli, insani temel değerler bakımından gelişmiş, üretken, barış içerisinde ve özgür biçimde yaşama ve gelişmelerinin sağlanması temel politikalarımızın başında gelmektedir.

1991 de Sovyetler Birliği'nin dağılması, uluslararası sistemde köklü değişiklikleri de beraberinde getirmiştir.

Sovyetlerin yıkılması ile birlikte "iki kutuplu dünya" sona ermiştir.

Bununla birlikte dünyada yeni bir düzen hâkim olmuştur.

Ülkemizde İki kutuplu sistemin çöktüğü bir sırada yeni yön bulma ve kuramsal bunalımı aşma arayışları nedeniyle Yeni-Osmanlıcı, İslamcı ve Türkçü ideolojilerin yeniden canlandırıldığı ve denenmeye çalışıldığı görülmüşse de, kurumsal olarak derin bir deneyime sahip olan Türk dış politikası ideolojik değil, akılcı ve realist bir seyir izlemeyi sürdürmüştür.

Kısaca Türk dış politikası mevcudu koruma ve muasır medeniyetler seviyesini yakalama ve aşma stratejileri üzerinden yürütülmektedir.

Ama belki en önemlisi Türkiye Cumhuriyeti, dış politikasında, baskı ve dayatma amaçlı stratejilere hiçbir zaman itibar etmemiştir.

Ancak; Sovyetler birliği ile birlikte iki kutuplu sistemin çökmesi, Türkiye'nin bir parçası olduğu Balkanlar, Kafkasya ve Orta Asya'da bölgesel çatışmaları hızlandırmıştır.

Söz konusu çatışmaların tümü Türk kamuoyunu yakından ilgilendirmiş ve Türkiye kendini, hükümet temsilcilerinin ya da karar alıcıların siyasi eğilimleri ne olursa olsun, bir şekilde bu alanlara ilgi duymak ve müdahale etmek zorunda hissetmiştir.

Türkiye'nin;Çeçenistan, Abhazya, Dağlık Karabağ, Bosna Hersek, Kosova, Suriye, Irak ve Afganistan'da yaşanan krizlere seyirci kalamaması ve bir şekilde müdahil olması bunun en canlı kanıtıdır.

Türkiye;Dünya iki kutuplu sistemden süper güç ve buna bağlı olarak da bölgesel güç stratejilerine geçişte bu yapı içinde yer almış ve bölgesinde söz sahibi olmuştur.

Türk dış politikası Sovyetlerin yıkılması ile birlikte önemli avantajlar sağlamış ancak bunu istediği gibi kullanamamıştır.

Sovyetlerin dağılmasıyla Türk Cumhuriyetleri birer birer bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir. Türkiye kardeş ve ağabey ülke olarak bağımsız Türk cumhuriyetlerini resmi olarak tanıyan ilk ülke olmuştur.

Türk Cumhuriyetlerinin bağımsızlıklarını ilan etmesi ve Türkiye nin de buna kayıtsız kalmaması Türk dış politikasında

önemli bir fırsatın yolunu açmıştır.

Türkiye ve Türk dünyası için büyük bir imkan olan bu süreç ne yazık ki yeterince değerlendirilememiş, özetle bu "altın fırsat" iyi kullanılamamıştır.

Ancak gelişen ve değişen dengeler Türk Cumhuriyetlerini her geçen gün Türkiye'ye daha da yaklaştırmakta ve ilişkilerin olması gereken yere gelmesi için çalışmalar devam etmektedir.

Türk Cumhuriyetlerinin bağımsızlıklarını ilan etmelerinden sonra, özellikle de günümüzde bölgemizde ve dünyada yaşanan gelişmeler pek çok alanda iş birliği yapmayı, birlikte hareket etmeyi Türk soylu halkların tercihi olmaktan çıkarmış; âdeta zorunluluk hâline getirmiştir.

1990 sonrası kardeş Türk Cumhuriyetlerinin birer birer bağımsızlıklarını ilan etmeleriyle Türk boy ve topluluklarının önünde farklı fırsatların sunulduğu yepyeni bir dönem açılmıştır.

Tarih, Türk milliyetçilerini ve Türk Dünyasının büyük lideri Başbuğ Alparslan Türkeş ve arkadaşlarını bir kez daha haklı çıkarmıştır.

Tarih; Türk milliyetçiliğinin sembol ismi Ziya Gökalp'in hafızalarımıza kazınan; "Vatan ne Türkiye'dir Türklere ne Türkistan, Vatan büyük ve müebbet bir ülkedir; Turan" Sözleri hayal olmaktan çıkmış, büyük bir umuda dönüşmüştür.

Türk dünyasının değerli evladı Mehmet Emin Resulzade'nin işaret ettiği gibi; Allah'ın izni ve hepimizin gayretleriyle "bir

defa yükselen bayrak, bir daha inmeyecektir.”

Değerli Misafirler;

1990'dan bu yana Türk dünyasıyla ilgili kültürel ve ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi yolunda;

- TİKA (Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı),
- TURKPA (Türk Dili Konuşan Ülkeler Parlamenter Asamblesi),
- TÜRKSOY, Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi (Türk Keneşi),
- Türk İş Konseyi,
- Türk Akademisi
- TRT AVAZ
- Türk Kültür ve Mirası Vakfı gibi kurum ve kuruluşlar oluşturulmuş; bazı Türk Cumhuriyetleriyle de stratejik iş birliği anlaşmaları imzalanmıştır.

Türkiye artık bölgesinde yeni bir güç olması nedeniyle uluslararası arenada daha aktif ve sözünü geçirebilen ülke haline gelmiştir.

İşte bu dönemde Türk dış politikasında merhum Cumhurbaşkanımız Turgut Özal ile birlikte önemli bir değişim başlamıştır.

Bu dönemde Türkiye büyük güçlerin dengesi siyasetinden çıkarak, Batı, Avrasya ve Ortadoğu bölgeleri arasında dengesi rol almıştır.

Türk dış politikasında hükümetimiz komşuları ile daha sıkı ilişkiler içerisine girmiş, tehdit olarak gördüğü komşularını stratejik ortaklık çerçevesinde ele alarak masaya oturulmuş

ve sorunlar diplomatik yöntemlerle çözülmeye çalışılmış,İslam ülkeleri ile yakın ilişkiler kurulmuş, Türk cumhuriyetlerine bu dönemde daha fazla değer verilmiş,

Ortadoğu ve İslam ülkelerinin liderliğini yapma imkânı Türkiye'nin eline geçmiş, Kıbrıs sorunun da müzakere yolu denenmiş,İran konusuna müdahil olmuş, komşuları ile sıfır problem stratejisi benimsenmiş,

Yunanistan ile ilişkiler belli düzeye çekilmiş ve ebedi düşman kavramı Yunanistan ile kaldırılmış,Rusya ile iyi ve düzeyli ilişkiler geliştirilme yoluna gidilmiştir.

Ayrıca, Ülkemiz dış politikasında sadece AB'ye bağlı bir dış politikayı benimsemek yerine;Türk dış politikası Avrasya, Ortadoğu, Kafkaslar ve Türkistan coğrafyası (Orta Asya) ile iyi ve düzeyli ilişkiler kurarak Türkiye'nin prestijini artırmış ve AB sürecindeki elini güçlendirmiştir.

Bütün bu dış politika alanlarında atılan adımlar karşılığında istenen sonuçların elde edilemediği hepinizin malumudur. Bunun sebep ve sonuçları ayrı bir çalıştayın konusudur.

Ancak unutulmaması gereken gerçek şudur: Türk dış politikasını stratejik, siyasi ve ekonomik çıkarlar belirlemelidir.

Din veya mezhep, duygusallık veya maceracılık, ideoloji ya da etnik kimlik unsuru;Cumhuriyet dönemi dış politikasında hiçbir zaman baskın unsur haline gelmemiştir.

Gerçekçilik, dış ilişkilerin yönetilmesinde baskın unsur olma özelliğini her zaman korumuştur ve korumaya devam etmelidir.

Çünkü Türkiye gibi uluslararası sistemin orta büyüklükteki ülkeleri için iç-dış politika etkileşiminde dış politika her zaman belirleyici olmaktadır.

Bu nedenle, içerde güçlü ve istikrarlı olmak isteyen bir Türkiye, dışarıda dinamik,aksiyoner, üstünlük alan, bölgesinde ve dünyada etkili bir aktör olmak durumundadır.

Rusya'nın Avrasya Ekonomik Birliği'nin geliştirilmesi ve Birliğin daha da genişleyeceği göz önüne alındığında, Avrasya pazarının Türkiye için muazzam bir potansiyel barındırdığı görülebilir.

Daha önce Türk Konseyi toplantısında kararlaştırılan "Türk Diaspora Merkezi"nin kurulması ve Türk Konseyi'ne üye ülkeler tarafından öncelikle ABD, Almanya, Fransa,Ukrayna ve benzeri ülkelerde diaspora Merkezlerinin kurulması stratejik önem ve öncelik taşımaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti bölgemizde ve dünyada söz sahibi olabilmek için, küresel güç dengelerini dikkate almak zorundadır.

Türkiye olarak dış politikadaki yalnızlığımızı ancak kuracağımız "Türk Birliği" ile telafi edebiliriz.

Türk Birliğinin siyasi, sosyal ve kültürel dayanışması;

Doğu Türkistan, Karabağ, Musul ve Kerkük, Suriye Türkmenleri gibi Türk Milletinin temel sorunlarının lehimizde çözülmesinde önemli rol oynayacaktır.

Türk Dünyasının Güzide Sevdalıları,Açık ve net bir şekilde ifade ediyorum ki; Türk Birliğinin kurulmasının hayalperestlikle bir alakası yoktur.

Avrupa Birliği'nin hatta Arap Birliği'nin olabildiği dünya konjonktüründe, Türk Birliği de pek ala olabilir demektir.

Sonuçta; biz bütün Türk Devletleri ile de tek bir çatı altında toplansın demiyoruz.

Bunun için daha çok uzun zaman var. Ekonomik birlik gibi yapılanmalar da uzun zaman gerektiren konulardır.

Ayrıca; bunun için her şeyden önce bir alt zemin inşa etmek gerekmektedir.

Yakın zamanda olmazsa bile, gelecekte o alt zemin de Avrupa Birliği benzeri bir oluşum olabilir.

Sonuçta Türk birliğini kurmak ve Turan'ı inşa etmek pek ala mümkündür. Sadece yeterince ve gereğince düşünme, akletme, fikirden harekete geçme, gayret etme ve çalışma gerekiyor. Başarmanın en kısa yol haritası budur.

Orta Asya Türk Devletleri Türk birliğini ister mi? Bence ister.

Çünkü Kazak ve Kırgız Türklerinin Ruslaşmaması, Çin'den Doğu Türkistan'ın hesabının sorulması, Karabağ meselesinin lehimize sonuçlanması bu birliğin kuruluşuna bağlıdır.

Türk Birliği fikrini ilk ortaya atan Devlet Kazakistan'dır. Kazakistan'ı Kırgızistan ve Azerbaycan desteklemiştir. Böyle

bir birliğin kurulmasını en başta Kazakistan istiyor.

Diğer ölkelerin de bir şekilde desteğinin alınması mümkündür. Türkiye'nin bu konuda somut, elle tutulur bir adım atması önemlidir.

Türk Devletleri Birliğinin oluşturulması için neler yapmalıyız? Öncelikle Türk boyları arasında boyculuk siyasetini ortadan kaldırmalıyız.

Ekonomik ve kültürel alış veriőini yoğunlaştırarak aynı soyun ve kültürel ortaklığın varlığını pekiştirmeliyiz.

Üst kimlik olarak Türklük bilincini boyculuk ve aşiret siyasetinin üstüne çıkarmalıyız.

Ancak Türkiye her konuda olduğu gibi bu konuda da diğer kardeş ölkelere emreder ya da dayatır gibi bir tutumdan uzak durmalıdır.

Özgür birey olmanın yanı sıra ve Türk kültürel dünyasının ferdi olduğumuzun farkına varmalıyız.

Ses bayrağımız olan güzel Türkçemizi ortak bir konuşma dili yapmak için projeler geliştirmeli, Adriyatik'ten Çin seddine ve dünyanın her yanında bütün Türkleri ortak alfabede ve dilde buluşturmalıyız.

İsmail Gaspıralı'nın işaret ettiği "dilde, fikirde ve işte birlik" ölküsünün ön şartı olan dil birliğini mutlaka hayata geçirmeliyiz. Uluslararası Türk Akademisinin yıllardır üzerinde çalıştığı Türk Dünyası Ortak Tarih Ders Kitabının bütün ölkelerde acilen ders

kitabı olarak okutulmaya başlanması için gerekli çalışmaları başlatmalıyız.

Değerli Arkadaşlar,

Türk Keneşi tarafından Ekim 2014'te yapılan toplantıda alınan karar çerçevesinde üye devletlerarasında güçlü bir ortak enformasyon ağı kurulması, İngilizce, Rusça ve üye devletlerin dillerinde yayın yapacak uluslararası bir haber kanalı kurulması, ortak eğitim kanalı kurulması, mevcut haber kanalları ve ajanslarla işbirliği yapılması hususlarının yakından takip edilmesi ve gerçekleştirilmesi önemlidir.

Ulu Önder Atatürk'ün de Sovyetler Birliğiyle ilgili söylediği meşhur sözünde belirttiği gibi: "Dil bir köprüdür.. İnanç bir köprüdür.. Tarih bir köprüdür. Dolayısıyla köklerimize inmeli ve farklı olayların böldüğü tarihimizin içinde bütünleşmeliyiz.."

Türk dünyası, doğal kaynakları üretme, kullanma ve satışında ortak politikalar oluşturmalıdır.

Ortak teknoloji ve bilimsel çalışma projeleri geliştirmelidir...

Ortak uzay, havacılık ve araç üretim tesisleri kurulmalıdır.

Asya ve Türkiye coğrafyasında karşılıklı evlenmeler ve nüfus artışı desteklenmelidir.

Çünkü Türkler çok büyük coğrafyada yaşamalarına rağmen bu bölgelerde yeterli nüfus bulunmamaktadır.

Ortak savunma konusunda askeri işbirliğini artırmalıyız.

Yönetim biçimi olarak demokrasiyi geliştirerek Türk Devletleri arasında yönetim farklılıklarını en aza indirmeliyiz.

Eğitim alanında işbirliği yoluyla eğitim ve öğretim farklılıklarını en aza indirmeliyiz.

Değerli Misafirler;

21. Yüzyıl; devletlerin vatandaşlarına refahı en üst düzeye çıkartmak için çabaladığı,kalkınma ve gelişmişliğin insani temel değerlere göre değerlendirildiği refah devletini kurma,yaşatma ve geliştirme dönemidir.

İnsani kalkınmanın temel özelliklerinden olan; kadın, çocuk, engelli, yaşlı ve sosyal yardım hizmetlerinin geliştirilmesi ve temel insan haklarının geliştirilmesi hususundaki çalışmalarda ortak projeler artırılarak devam ettirilmelidir.

Aynı soyun mensuplarının tarih içindeki çatışmalarını ve kırınlıklarını barışçı dil kullanarak ortadan kaldırmalıyız.

Ortak değerlerin ve sembollerin kullanımını yaygınlaştırmalıyız.

Üniversiteler arası ortak bilimsel projelerin yanı sıra öğrenci değişim programlarını daha da yaygınlaştırmalıyız.

Bu birliğin kurulmasına kültürel, ekonomik ve sosyal hizmet alanları öncülük etmelidir.

Askeri işbirliği ve savunma alanı tamamlayıcı olmalıdır.

Değerli Misafirler;

Katılımlarınızdan dolayı hepinize minnet ve Őükranlarımı sunuyor,

Gönül coğrafyamızda "dilde, fikirde ve işte birlik" ölküsünde buluşmak dileğiyle,Hepinizi Allah'a emanet ediyorum.

AÇILIŞ KONUŞMALARI

Oktay ÖZTÜRK

CHP Dış İlişkiler Genel Başkan Yardımcısı

Çalıştayın Açılış toplantısına katılan CHP Genel Başkan Yardımcısı ve Ardahan Milletvekili Öztürk Yılmaz'da yaptığı konuşmada;

Orta Asya bölgesinde görev yaptığını ve bölgeyi yakından tanıdığını belirtti. Türk cumhuriyetlerindeki halkın Türkiye'ye büyük bir sevgisi duyduğunu, buna karşılık o devletlerde Rusya'ya karşı bir tehdit algısının da her zaman var olduğunu belirten Yılmaz; Türk cumhuriyetlerine yatırım yapılabilmesi için sağlam bir hukuk devleti düzeninin kurulmasının şart olduğunu kaydederek, Türkiye'nin ağabeylik rolünü oynarken çok dikkatli davranması gerektiğini, en uygun yaklaşım biçiminin eşitlik olduğunu ifade etti.

Türk dünyasında görev yapmaktan dolayı gurur duyduğunu belirten Öztürk Yılmaz, '**dilde, fikirde, işte birlik**' prensibinin son derece önemli olduğuna işaret ederek, Türk dünyasına yönelik ilişkilere ilişkin starejik söyleminin kağıt üzerinde kaldığını, gerçekte önceliğin Suriye, Irak ve Ortadoğu olmasının üzücü olduğunu kaydetti..

AÇILIŞ KONUŞMALARI

Doç. Dr. Hüseyin YAYMAN
Kültür ve Turizm Bakan Yardımcısı

Çalıştayın Açılış toplantısına katılan Kültür ve Turizm Bakanlığı Bakan Yardımcısı Doç. Dr. Hüseyin Yayman, yaptığı konuşmada;

Türk dünyasının Adriyatik'ten Çin Seddi'ne Kara Hakimiyeti Stratejisi'nin coğrafyası olduğunu belirtti. Türk dünyası ile ilişkiye kişisel olarak Atatürk öğrenci yurdunda Kırgız, Kazak ve Azeri öğrencilerle tanışarak başladığını anlatan Yayman, Türk dünyasına dönük Öğrenci Değişim Programının son derece önemli olduğunu ifade eden Yayman, 'dilde, fikirde, işte birlik', ortak alfabe, ortak ajans, ortak ders kitapları ve özellikle de tarih kitabının olmazsa olmaz olduğunu ifade etti.

Bir Dönemler Türk dünyası ile ilişkilerin FETÖ'ye havale edildiğini belirten Hüseyin Yayman, FETÖ yapılanmasının Türk dünyasında Türk milliyetçilerine bile öteki muamelesi yaptığını söyledikten sonra; Dış politikada ebedi dostluklar ve ezeli düşmanlıklar olmadığı şeklindeki prensibi hatırlatarak, aradan geçen 25 yılda Türk dünyası ile ilişkilerin arzu edilen düzeye bir türlü gelemediğine işaret etti.

Türk dünyası kurultayının muhakkak yapılması gerektiğinin altını çizen Yayman, Çörçil'in "karamsarlar her fırsatta bir zorluk, iyimserler de her zorlukta bir fırsat görür" sözüne atıfta bulunarak, Türk dünyasına yönelik karamsarlığın son bulmasını ve iyimserliğin hakim olmasını temenni etti.

**SİYASİ VE EKONOMİK İLİŞKİLER
KOMİSYONU İLE
SOSYAL ,KÜLTÜREL VE GENÇLİK
KOMİSYONU'NA**

SUNULAN TEBLİŐLER

**SİYASİ VE EKONOMİK İLİŞKİLER
KOMİSYONU'NA**

SUNULAN TEBLİŐLER

TÜRKİYE'DE VE DÜNYADA TÜRK DÜNYASI ALGISI

Doç. Dr. O. Can ÜNVER
Antalya AKEV Üniversitesi Öğretim Üyesi

Türk dünyası var mı?

Kuşkusuz bir Türk dünyası vardır. Ancak "Türk dünyası" kavramı, bilhassa bu konuyla daha önce ilgisi olmayanlar açısından gündemimize 1990'ların başında girdi. Sovyetler Birliği'nin beklenmedik bir hızla tarihin derinliklerine gömülmesiyle birlikte bu büyük ve son imparatorluğun bünyesindeki Türk toplulukları öz vatanlarında özgürlüklerine kavuştular. Böylece de Türkiye Cumhuriyeti ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin dışında Asya'da beş yeni ve bağımsız "Türk devleti" kurulmuş oldu. Böylece de Türkiye Türkleri için Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti dışında bir "Türk Dünyası" şekillenmiş oldu. Rusya Federasyonu sınırları içinde kalan özerk "Türk cumhuriyetleri" de dikkate alınacak olursa gerçekten de dünya üzerinde az millete nasip olan bize ait milli ve kültürel bir evrenden söz edilmeye başlanmış oldu.

Türk Dünyası kavramı hiç kuşkusuz Sovyetler Birliği döneminde de vardı. Ancak bu kavramın çok geniş biçimde kullanılması ve kullandırılması siyasi nedenlerle mümkün olmamıştır. Sovyetler Birliği'nin karşı kutupta yer alması Türkiye'de devletin ve aydınların kullandıkları dilde dikkatli olmalarını gerektirmekteydi. Devletin bu konudaki duyarlılığı Türk dünyasına ilgi ve yakınlık duyanların mağduriyetine yol açmıştır. Bu mağduriyetler bugün artık hatırlanmamakta, Türk devletleri arasındaki ilişkilerin yoğunlaşması gündemde

yerini almış bulunmaktadır.

Ancak hala bir kavram sorunu ile karşı karşıyayız. “Türk dünyası” kavramı gerçekten herkeste, yurtiçinde ve yurtdışında, bir anlam birliğini ifade etmekte midir? Böyle anlaşılrsa bile acaba “Türk dünyası” var mıdır, yoksa bu sadece bir arzu ifadesi midir? Bu kısa makalede yurtiçinde ve yurtdışında Türk dünyası kavramının nasıl anlaşıldığı, özellikle yurtdışında böylesine bir kavramın içerdiği iddianın algılanışı üzerinde durulmuştur. “Sanal” bir kavram mı, yoksa henüz somutlaşmamış ve siyasi mesajını yayınlamamış bir programdan mı söz ediyoruz? Bu çetrefilli konu hiç kuşkusuz gelecek kuşakları daha çok meşgul edecektir. Bu meşguliyetin Türkiye ve dünya Türkleri için arzulan şeklide gelişmesi ne ölçüde ve ne yapılırsa mümkündür, bu sorular da aşağıda ele alınmıştır.

Türkiye ve “Dış Türkler”

Ondokuzuncu Yüzyılın sonundan itibaren Türkiye’de yıkılmakta olan İmparatorluğun aydınları, Avrupa’da yaygınlaşan milliyetçilik akımlarının etkisinde kalarak ve hatta onlara bir cevap olarak Türk milliyetçiliğini keşfetmişlerdir. Türk milliyetçiliği, gerçekçi olmaktan çıkan Osmanlıcılığa karşı bir seçenek ve zamanın ruhuna uygun bir yaklaşım olarak kabul ve itibar görmüştür. Gaspıralı İsmail’in “dilde, fikirde, işte birlik” sloganı ile ifadesini kuvvetlendiren söylem, Yusuf Akçura ve nihayet Ziya Gökalp’le şekillenmiştir. Türk milliyetçiliğinin somut politikaya dönüşmesi ise Mustafa Kemal Atatürk’ün önderliğinde kazanılan Kurtuluş Savaşı ve bir ulus-devlet tasavvuru ile kurulan Türkiye Cumhuriyeti’dir. Cumhuriyet, bir önceki yüzyılda yeşermeye başlayan Türk

milliyetçiliğinin eseri ve güçlü sonucudur.

Devletimiz, kurulduğu dönemdeki olumsuz koşullardan ötürü zorunlu olarak kendi iç sorunlarına odaklanmış, ancak hiçbir dönemde Misak-ı Milli sınırları dışında kalan soydaşlarına karşı ilgisiz kalmamıştır. Siyasi konjonktürün çok müsaade etmediği, ulusal imkânların son derece elverişsiz olduğu koşullarda bile Cumhuriyet hükümetleri, bir imparatorluk mirasının üzerinde oturulduğu bilincinden uzaklaşmamıştır. Bu tutuma örnek olarak, Lozan'daki mübadele uzlaşısından Bulgaristan'daki soydaşlarımızın anavatana getirilmesine, Büyük Atatürk'ün Kıbrıs Türkleri ile Orta Asya'daki soydaşlarımız hakkında sarf ettiği sözlerine, Gagauz Yeri'ndeki Türklerin eğitimi için öğretmen görevlendirmesine kadar birçok uygulamagösterilebilir. Türkiye Cumhuriyeti bu ilgisini herhangi bir siyasi art niyet veya hedef gözetmeksizin, tamamen milli ve insani düşüncelerle belirlemiş ve uygulamıştır.

Bununla birlikte siyasi gelişmelerin söz konusu ilgiyi olumsuz yönde etkilediği de bilinmektedir. Sovyetler Birliği sınırları içindeki soydaşlarımızla Türkiye'nin ilişkileri 1990'lara kadar son derece sınırlı kalmış, Türkiye'de bu soydaşlarla ilgilenmenin Türkiye'nin çıkarlarına aykırı olduğu algısı üstünlük kazanmıştır. Dış Türklerle yakından ilgilenmeye kalkışanların da o dönemlerde adli takibata uğradıkları bilinmektedir.

Sovyetler Birliği'nin 1990'ların başında dağılması ve Asya'daki özerk Türk cumhuriyetlerinin bu defa bağımsız devletler haline gelmesi yıllarca suskun kalan Türkiye'yi harekete geçirmiş, kurulan bağımsız soydaş devletlerini ilk tanıyan devlet daima Türkiye olmuştur. Böylece "dünya

Türklüğü” açısından yepyeni ve heyecan verici bir döneme girilmiş, on yıllarca dünyadan kopuk yaşayan Asya’daki Türk toplulukları Türkiye’yi keşfetmenin coşkusuna kapılmışlardır. Türkiye de geçmişin ideolojik ipoteğinden kurtularak soydaşlarla kucaklaşma heyecanı yaşamaya başlamıştır.

Ancak, bu coşkunun tam olarak pratik siyasete dönüştürülemediği bir gerçektir. Daha ilk günlerden itibaren nereden çıktığı belli olmayan bir deyim Türk cumhuriyetlerinin “Türklüğü” konusunda tereddüt uyandırma amacıyla yaygın bir biçimde kullanılmaya başlamıştır. Türk cumhuriyetleri Türk’e benzer, Türkümsü anlamına gelen “Türkî” deyimini piyasaya sürülmüş, ne hikmetse medyada ve siyaset dünyasında derhal karşılık bulmuştur. Burada dayatılmak istenen düşünce, Asya’daki soydaşlarımızın aslında tam da soydaş sayılamayacağıdır. Tarihe ve milletimizin değerlerine aykırı ve dış kaynaklı olduğu anlaşılan bu dayatmanın bugün de geçerli olduğu bilinmektedir.

Türk cumhuriyetlerine Türk denememesi sonuç olarak bir “Türk dünyası” kavramının da yaygın biçimde kullanılmasını zora sokmaktadır. Türkiye içinde Türk dünyası kavramının kuşku götürür hale gelmesi veya getirilmesi, zararsız gibi gelen “Türkî” kavramının ortaya çıkarılması ile başarılmıştır. Hal böyle olunca Türk milletine “Türk dünyası” kavramının izah edilmesi ve belli bir endoktrinasyona ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Öncelikle Türkiye dışındaki Türklerin tam Türk olmadığını ima eden “Türkî” deyiminden vazgeçmek ve “dış Türkler” hakkında doğru ve ayrıntılı bilginin eğitim müfredatına ve medyaya daha güçlü bir şekilde yerleştirilmesi önem kazanmaktadır. Mevcut algı ile bir “Türk dünyası” kavramının benimsetilmesi çok mümkün görülmemektedir. Kaldı ki,

Türk dünyası sadece Asya'daki Türk cumhuriyetlerinden ibaret değildir. Avrupa ve Asya kıtalarında farklı devletlerin topraklarında yaşayan ve muhtar olmayan Türk toplulukları mevcuttur. Bu topluluklar da Türk dünyasının önemli bir parçasıdır. Ayrıca çeşitli ülkelere farklı amaçlarla göç edip yerleşmiş olan sınır ötesi Türk topluluklarını da bu çerçevenin içerisinde düşünmek gereklidir. Yurtdışında farklı ülkelerde yerleşik olarak yaşayan Türkiye kökenli Türklere son yıllarda yanlış bir yaklaşımın eseri olarak "Diaspora" kavramı layık görülmektedir. Esasen bu Türklere ülkemizden kaçıp başka ülkelerde bir Diaspora oluşturmamışlar, sadece sınırlarımızın ötesinde Türk toplulukları haline gelmişlerdir. Diaspora kavramının onlara yapılan bir haksızlık hatta hakaret olduğu düşünülmektedir. Bu vatandaş ve soydaşlarımıza devlet olarak sahip çıkmak, onların güçlenmesine ve Türkiye'ye olan bağlılıklarının pekişmesine katkıda bulunmak bugün dünden daha çok önem kazanmış bulunmaktadır. Vatandaşlarımızın yerleşik olarak yaşadıkları ve toplumun birçok kesiminde giderek daha fazla temsil edilir hale gelmesi Türkiye'nin yurt dışındaki en önemli güç unsurlarındandır. Özellikle Almanya gibi aramızda ciddi sorunların bulunduğu ülkelerde yaşayan Türklerin güçlendirilmesi Türkiye'nin gücüne yapılacak en büyük katkılardan biri olacaktır.

Tüm bu düşünceler ışığında "Türk Dünyası" kavramının dünyadaki tüm Türk topluluklarını kapsayacak şekilde tanımlanması, Türk dünyasının oluşturan tüm toplulukları hakkında yeterince bilgi sahibi olunması ve bu algının milletimizce de tereddütsüz kabul görmesi gerektiği kabul edilmelidir. Unutulmamalıdır ki, Türk topluluklarının engin kültürel zenginliği hiç kuşkusuz cezbedici ve milli kimliği pekiştirici nitelikte belki en önemli unsurlardandır.

Türkçe'nin Gücü

Türkçe dünyada en çok konuşulan dillerden biridir. Fakat bu gerçeğin çok bilindiği söylenemez. Türkçe, çok sayıda lehçesiyle çok zengin bir dildir. Ancak coğrafi farklılığın yanısıra bu farklı lehçeler Türk topluluklarının birbirleriyle rahat iletişime girmesini engelleyen en büyük nedendir. Farklı coğrafyalardan gelen Türklerin aralarında batı dillerinden biriyle anlaşmak zorunda kalmalarıveya Birleşmiş Milletler toplantılarında Asya'daki Türk Cumhuriyetlerinin resmi temsilcilerinin konuşmalarını Rusça yapmaları, dil konusuna acilen eğilinmesinin ne denli önemli olduğunu göstermektedir. Ortak dili olmayan bir "Türk dünyasının" dünyada kabul görmesini beklemek aslında çok gerçekçi değildir. Esasen Türk'e "Türki" diyen bir Türkiye'de "Türk dünyası" kavramını yerleştirmek mümkün de değildir.

O halde ne yapmak gerekir? Unutulmaması gereken diğer önemli husus da kuşkusuz alfabe birliğidir. Alfabe birliği olmadan Türkçe'nin Türk ülkelerinin dışı karşı ortak dili olması neredeyse imkânsızdır. Bunun dışında öncelikle Türk cumhuriyetleri ile büyük bir uzlaşı sağlamak suretiyle dışarıya yönelik ortak dilin belirlenmesi gereklidir. O dil de ancak Türkiye Türkçesi olabilir. Bir sonraki aşamada Birleşmiş Milletlerin resmen kabul edilen altı diline ek olarak Türkçenin de kabulünü sağlamak söz konusu olacaktır. Hiç kuşkusuz bunun bir maliyeti vardır. Fakat bu maliyet getireceği itibar ve olası siyasi sonuçları açısından karşılanması gereken bir maliyet olacaktır.

Ayrıca Türkiye Türkçesinin Türk cumhuriyetlerinde geniş biçimde öğrenilmesinin yanısıra Türk lehçelerinin de

Türkiye’de seçmeli ders olarak Türk okul müfredatlarına girmesi sağlanmalıdır. Bu, hem Türkçenin zenginleşmesini hem de Türk toplulukları arasındaki iletişim ve etkileşimin gelişmesine katkıda bulunacaktır.

Dünyada Türk Algısı

Bugün dünyada bizim anladığımız anlamda bir “Türk dünyası” algısı yoktur. Farklı Türk devletlerinin halklarının aynı kökenden geldiği ya bilinmemekte, ya da bilindiği halde göz ardı edilmektedir. Kaldı ki, çok uzun zamandan beri aynı algı yönetiminin hedefinde kalan Türkmen, Kırgız, Kazak ve Özbek soydaşlarımızın da bir bölümü Türklük konusunda tereddütlüdürler. Yukarıda zikredilen Türkiye’deki algı da çok farklı değildir.

Günümüzde dünyadaki, özellikle batıdaki Türk imajı ciddi bir krizle karşı karşıyadır. Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı İmparatorluğu zamanında şekillenmiş olan “şark meselesi” ile bugün de boğuşmaktadır. Batıda Haçlı Seferlerinden bu yana yeşeren ve gelişen “oryantalizm” esasen geçmişten bugüne Türkleri ve kurdukları devletleri hedef almıştır. Bugün de değişen bir şey yoktur. Başka bir ifadeyle, genel olarak Türklerin hak ve hukuku bu zihniyete göre daima çiğnenebilir olarak düşünülmektedir. Örneğin Türk dünyasında Türkiye Cumhuriyetinden sonra kurulan ilk bağımsız devlet olan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, eşi görülmedik bir uluslararası ambargo ile köşeye sıkıştırılmaya çalışılmaktadır. Hâlbuki Türkiye’nin garantör ülke sıfatıyla 1974 yılında gerçekleştirdiği Kıbrıs Barış Harekâtı hukuki olmanın ötesinde, Kıbrıs’ta 43 yıldır kan dökülmemiş olmasını sağlamıştır. Bu gerçek Yunanistan ve Rumlarla ağız birliği eden batı tarafından sürekli olarak göz

ardı edilmiştir.

Bir başka örnek de, Türkiye'nin Avrupa Birliği (AB) üyeliği konusunda bugün gelinmiş olan çözümsüzlüktür. AB içindeki ve oryantalist ideolojinin şampiyonu ülkelere göre en baştan beri Türkiye kültürel yapısı, coğrafi konumu ve nüfusu ile AB üyesi olmaya müstahak görülmemiş, tam üyelik süreci sürüncemede bırakılmıştır. Her vesileyle de aslında başlangıçta açıklıkla ifade edilmeyen itirazlar ve bahaneler dile getirilmiş, Türkiye hak etmediği muamelelerle karşılaşmıştır. Güçlü ve kabul gören bir Türk dünyasının üyesi olan Türkiye'ye bu muamelenin kolaylıkla yapılamayacağı, büyük bir ulus camiasının bu denli kolaylıkla ötelenemeyeceği düşünülmektedir. Derinliği olan bir Türkiye, soydaş cumhuriyetlerle güç birliği içinde dünyada farklı muamele görecektir, kendi ulusal çıkarlarını ve tüm Türk devletlerinin çıkarlarını birlikte daha güçlü savunabilecektir. Bu maksatla gerekli yapısal adımlar atılmış bulunmaktadır. Türk Keneşisi bu adımların içinde en önemlisidir. Türk Keneşisi'nindaha da etkinleşmesi Türk dünyasının da güçlenmesini mümkün kılacaktır.

Ne yapmalı?

Türk dünyası somut bir gerçekliktir ve şimdiki haldeki sanallıktan kurtarılmayı beklemektedir. Bu kurtuluş ise sadece Türkiye Cumhuriyeti'nin yaklaşımları ve çabalarıyla mümkündür. Romantik bir Türk dünyası algısı Türkiye'de sınırlı bir kabul görürken dünyada en başta siyasal sebeplerle çok itibar görmemektedir. Esasen bu algıyı değiştirmek için bugüne kadar Türkiye'den çok etkili girişimler de yapılmış değildir.

O halde acilen yapılması gerekenler vardır. Bunların başında

bir bilgilendirme ve bilinçlendirme atılımı öncelikle yurtiçinde ve Türk cumhuriyetlerinde belli bir program dâhilinde başlatılmalı, buna paralel olarak yurtdışına yönelik kapsamlı ve stratejik nitelikli bir kamu diplomasisi uygulamasına geçilmelidir. Bu çerçevede Türk topluluklarının ortak tarihi ve kültürel kökeni, tarih boyunca geçirdikleri aşamalar ve bugünkü durumları hakkında güçlü bir veri altyapısı oluşturulmalıdır. Bunun için de yeni bir yapılanma elzemdir. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu bünyesinde koordinasyon merkezi nitelikli bir Türk dünyası birimi ile üniversitelerimizde bu doğrultuda araştırma projelerini gerçekleştirecek merkezlerin kurulması uygun olacaktır. Popüler ve bilimsel yayınlarla desteklenecek bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmaları yurtiçindeki algıyı arzulanan düzeye yükseltecektir.

Türk cumhuriyetleri ve diğer Türk topluluklarına yönelik çalışmaların da aynı anlayışla başlatılıp yürütülmesi gereklidir. Bağımsız cumhuriyetlerle bu amaçla uzlaşılara varılması, bağımsız olmayan Türk topluluklarına da bünyesinde buldukları devletlerle belli bir anlaşma zemininde buluşulması Türk dünyası algısının oluşmasını kolaylaştıracaktır. Özellikle topraklarında Türklerin yaşadığı devletlerin siyasi hassasiyetlerinin dikkate alınması şarttır.

Sözü edilen algının yeşertilip pekiştirilmesi ise öncelikle dil birliğinde geçmektedir. Dil birliği, Türklerin arasındaki iletişim ve dış dünyaya yönelik "tek ses" çıkarabilmenin olmazsa olmaz unsurudur. Türkiye Türkçesi, Türk dünyasının dışı karşı ve aramızdaki ortak dili olmalı, her topluluğun kendi lehçesi de kültürümüzün ve tarihimizin vazgeçilmez zenginlikleri olarak korunmalı ve öğrenilmelidir. Ortak dilin gerçekleşmesi ortak alfabeden geçmektedir. Bu alandaki cılız hareketlerin

artık hızlandırılması gerekmektedir.

Tanımlanan ve tanınan Türk dünyası, Türk devletlerinin uluslararası alandaki itibar ve yumuŐak gücünü pekiŐtirecek, ekonomik ve siyasal kazanımlar artacaktır. Bunu gerçekleŐtirebilecek olan tek devlet Türkiye Cumhuriyetidir vebunun için gerekli bilimsel birikimi ve yapısal gücü vardır. Kararlı bir irade ile desteklenen ve akıl ve inançla düzenlenen stratejik yaklaŐımlar bizi bu hedefe kolaylıkla taşıyacaktır.

**TÜRK DÜNYASI VE TÜRK DIŞ POLİTİKASI
ÇALIŞTAYI VE
DIŞ POLİTİKA ÖNCELİKLERİMİZ**

Nevin BALTA

BAŞKON Kùltür ve Sanat Komisyonu Başkanı

Türk Dünyası Parlamenterler Derneđi'nin 13 Mayıs 2017 günü Ankara'da yapılan "Türk Dünyası ve Türk Dış Politikası (Siyasi -Kùltürel ve Ekonomik İlişkiler Boyutu) Çalıştayı"na STK temsilcisi olarak katıldım. Çalıştay'a BAŞKON adına katılan "Türk Dünyası Araştırma Komisyonu" üyelerinden; BAŞKON Siyasi İŐlerden Sorumlu Genel Başkan Yardımcı Müjdat KAYAYERLİ, Yurt Dışı Türkler ve Göçmenlerden Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı İsmail CİNGÖZ, Genel Başkan Yardımcısı AyŐegül TAŐ ile Kùltür ve Sanat Komisyonu Başkanı Nevin BALTA katıldı.

Hükümet yetkilileri, siyasi parti temsilcileri, akademisyenler ve STK temsilcilerinin katıldığı Çalıştay'da dış politika önceliklerimiz arasında olan Türk dünyası ile ilişkilerimiz yeniden gözden geçirildi ve bu konuda gerek hükümet gerekse sivil toplum kuruluşlarının ne tür projeler üretebileceğine ilişkin öneriler sunuldu.

Türk Dünyası ile ilişkilerin siyasi, kùltürel ve ekonomik ilişkiler boyutu ile ele alındığı ve bizim de katıldığımız Çalıştay'da, "Türk Cumhuriyetleri", "Yurt Dışı Türkler" ya da "Soydaş ve Akraba Topluluklar" biçiminde adlandırdığımız dili, dini, ırkı bir olan kardeşlerimizle ilişkilerimizi nasıl daha iyiye götürebileceğimiz üzerine görüş alış verisinde bulunuldu.

Bilindiği gibi yurt dışındaki ırkdaşlarımızla ilişkilerimizi en üst seviyede tutmak için son elli yılda tüm hükümetler ve sivil toplum örgütleri âdeta yarışmaktadırlar. Türkiye'nin adı anıldığında gözleri dolan ve yurt dışına seyahat ettiğimizde bizi görünce boynumuza sarılan gönül coğrafyamızdaki dostlarımıza gereken ilgiyi gösterebildik mi? Bu konuda resmî ya da sivil toplum örgütleri aracılığıyla yapılan projeler yeterli mi?

Avrupalı ve Amerikalı dostlarımız tarafından her zaman sırtımızdan vurulduğumuz düşünüldüğünde Türk Dünyası coğrafyası önümüzde yeniden keşfetmemiz gereken bir okyanusa dönüşüyor. Hatta bu okyanusta yeniden kulaç atmak için sabırsızlanıyoruz. Bugüne kadar yapılan her türlü işbirliği yok sayarak sıfırdan başlamak gerekiyor.

“Türk Dünyası ve Türk Dış Politikası Çalıştayı”nda yurt dışındaki soydaşlarımız ve Türk Cumhuriyetleri ile bu zamana kadar hangi noktaya geldiğimizi, yanlışlarıyla ve doğrularıyla masaya yatıran siyasiler ve akademisyenler, bundan sonra neler yapılması gerektiğine dikkat çektiler.

Hükümet ve Siyasi Parti Temsilcileri ile akademisyenler, bürokratlar ve STK temsilcilerinin yoğun katılımı ile gerçekleşen Çalıştay'daki Komisyon çalışmalarında son derece önemli öneriler sunuldu. Türk Dünyası ile daha fazla iç içe olmak, siyasi, sosyal ve kültürel ilişkileri daha de geliştirmek için beyin fırtınası estiren akademisyenler, acil yapılması gereken projeleri anlattılar.

Çalıştay'ın Sosyal ve Kültürel Komisyon çalışmalarına katılan ve öneriler bölümünde söz alan “BAŞKON Türk Dünyası Araştırma Komisyonu” üyelerinin görüş ve önerileri şunlardır.

- Türk Dünyası veri tabanı hazırlanması.
 - Türk Dünyası ülkelerinin kültür yönünden gelişmesi için Kültür Bakanlığı tarafından teşvik çalışmalarının yapılması.
 - Türk Dünyası ile ilgili üniversitelerin sadece Türkoloji ağırlıklı değil her yönden sağlıktan, kültüre, ekonomiden, tarıma çalışmalar ve araştırmalar yapması.
 - Dinsel konularda Diyanet İşleri Başkanlığı aracılığı ile İslam dinini en iyi şekilde anlatan konferanslar, seminerler ya da buna benzer çalışmaların yapılması.
 - Ülkenin siyasi hedefi, buna uygun ekonomi politikası olmalı ve sonra dış politika, sağlık, turizm gibi sektörel politikaların bina edilmesi.
 - Dışişleri Bakanlığına Türk dünyası nüfusunun % 23 olduğunu belirtilerek veri ve genel bilgilerin değiştirilmesi konusunda bilgi sunulması.
 - Türk mezarlarının, Türk yazılı anıtlarının korunmasını ve bu anıtların tarihi değerlerini dünyaya tanıtılması.
 - Türkoloji olarak Türk örf ve adetlerinin iyi bir şekilde araştırılarak eksiksiz olarak insanlara anlatılması.
 - Türk Dünyası olarak tarımdan sanayiye ekonomik teşvik sağlanması.
 - Batılı ülkelerin projeleri ile değil kendi öz Türk projeleri ile her konuda kendimizi geliştirerek ortak hizmete sunulması.
 - Türk kültürü, örf ve adetleri ile yetişmesi için okul öncesi öğretmenlerimize eğitim teşviği verilemesi.
 - Türk dünyası adına kitap basılması için Kültür B. kanlığını teşvik için öneri sunulması.
 - Türk dünyası ülke dilleri için google translate için öneri sunulması.
 - Türk dünyası sporlarının dünyaya tanıtmak amacıyla olimpiyatlar, yarışmalar düzenlenmesi için çalışmalar

yapılması. Ülkemizin Gençlik ve Spor Bakanlığından teşvik alınması.

- Türk dünyası ülkelerine hava yolları uçak biletlerinde yarı yarıya indirim yapılması konusunda öneri sunulması.

- Batı Avrupa Türkleri STK'ları Türkiye'deki STK'lar ve Türk Cumhuriyetlerindeki STK'lar Çalıştayını düzenlenmeli.

- Göç edebiyatının sebep ve sonuçları, sosyal bilimlerin konusu hâline dönüştürülmeli.

- Kültür Bakanlığı hedefleri ve amaçları yeniden belirlenmeli ve işlevsel organizasyonlar yapılmalı.

- Bütün Türk Dünyasındaki güncel manşetler ve haberler İnternet aracılığıyla her vatandaşımızın ulaşabileceği bir kaynak hâline getirilmeli.

- Türk Dünyası ile ilgili bütün kitapların bir arada bulunabileceği yeni bir millî kütüphane kurulmalı.

- Bütün faaliyetlerin yapılabilmesi için somut proje bankası ve dokümantasyon merkezi oluşturulmalıdır.

- Bulgaristan ve Balkan ülkelerinde yatırım yapacak Türk işadamlarının Türk-Müslüman halkın yoğun olduğu bölgelere yönlendirilmeleri sağlanmalı.

- Bulgaristan ve Balkan ülkeleri ile Türk Cumhuriyetlerinde tarım faaliyetleri ile ilgili master çalışmaları yapılmalı, boş tarım alanlarının ekonomiye katkı sağlanmasına yardımcı olunmalı.

- Soydaşlarımızın din ve ahlak kültürlerinin yok olmaması için Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından din görevlileri bölgeye gönderilmelidir. Bu husus tarikat ve cemaatlere veya Arap ülkelerine terk edilmemelidir.

- Bulgaristan başta olmak üzere; Osmanlı bakiyesi Avrupa ve Balkan ülkelerindeki Türk eserleri ve vakıf malları ile Türk Mezarları her geçen gün sistematik bir şekilde yok edilmektedir. Zaman geçirilmeksizin bunların kayıtları

çıkartılarak korunmaya alınması sağlanmalıdır.

- Türk Dünyası denilince yalnızca İslam Dinine mensup Müslüman Türkler veya etnik köken üzerinden yalnızca Türk Irkından gelenler kast edilerek; görüş ve öneri ile söz alanlar görölmektedir. Bu beyanatlar yanlıştır. Öncelikle bilinmelidir ki; Adriyatik'ten Çin'e, Sibirya'dan Ortadoğu'ya geniş bir coğrafyaya yayılmış bulunan Türk Milleti içerisinde sadece Müslüman Türkler veya sadece Erken Türk olanlar bulunmamaktadır. O şekilde değerlendirme durumunda özellikle Balkanlarda Osmanlı döneminde yaşanan İslamlaşma ile Türkleşen ve kendisini Türk hisseden Boşnaklar, Arnavutlar, Torbeşler ve Pomaklar göz ardı edilmiş olmaktadır. Zira esasında Pomaklar Osmanlı öncesi Hazar ve Karadeniz'in kuzeyinden bu bölgeye gelen Kuman/Kıpçak Türkleridir. Ayrıca Yakut Türkleri başta olmak üzere Hıristiyan ve Yahudi Türk soydaşlarımız da göz ardı edilmemelidir.

- Osmanlı bakiyesi Balkan ülkelerine ve Türk Cumhuriyetlerine hitabeden radyo ve TV yayınları ve kanalları çoğaltılmalıdır.

- Özellikle Balkanlarda Türkçe yaygınlaştırılmalı, Türk-Müslüman bölgelerinde Türkçe eğitim yapılmalıdır. Yunus Emre Enstitüsü ve TİKA Türkçe okullar konusunda oralara hizmet götürmelidir.

"Türk Dünyası ve Türk Dış Politikası Çalıştay"nın, Adriyatik'ten Çin'e, Sibirya'dan Ortadoğu'ya geniş bir coğrafyaya yayılan Türk soydaşlarımıza hayırlar getirmesini ve acil önlemlerin bir an önce alınmasını diliyoruz.

TÜRK DÜNYASINA BAKIŞ

Atilla ŞİMŞEK

Türk Hareketi Derneği Başkanı

Türk'ün Bayrağını, Türklük Bayrağını, Mavi Göklere Dalgalandıran, Hanımefendiler, Beyefendiler...

Sizleri Saygı Ve Sevgiyle Selamlıyorum.

Öncelikle bu güzel ve verimli çalıŐayı bize hazırlayan TÜRK DÜNYASI PARLAMENTERLER BİRLİĞİ Genel Başkanı Sayın Nail Çelebi başta olmak üzere emeği geçen herkese teŐekkürlerimi sunuyorum.

Değerli dostlarım,

Türk Dünyası Batıda Macaristan'dan doğuda Büyük Okyanusa, Kuzey'de Kuzey Buz Denizinden güneyde Hint Okyanusuna kadar uzanan geniş bir bölgeden oluşmaktadır.

Günümüzde 7 adet Bağımsız Türk Cumhuriyeti, 13 adet Özerk/Federe Türk Cumhuriyeti, 4 adet Özerk Türk Bölgesi ile Avrupa, İdil-Ural, Sibiryaya, Orta Doğu, Afrika, Güney ve Güneydoğu Asya ve Amerika kıtasında yaşayan 70'den fazla Türk Topuluğundan meydana gelmiştir.

TÜRK Dünyası bu görünüşü ile 400 milyondan fazla bir nüfusa sahip olduğu değerlendirilmektedir.

TÜRKLER; Tarihte DÜNYA HÂKİMİYET İDEOLOJİSİNE sahip olan 2-3 milletten birisidir.

1990 yılına kadar Atatürk'ün sözlerine rağmen Türk Dünyası ile ilgilenmeyen Türkiye,

ATATÜRK VE TÜRK DÜNYASI

“Bugün Sovyetler Birliği dostumuzdur, müttefikimizdir. Bu dostluğa ihtiyacımız vardır. Fakat yarın ne olacağını kimse bugünden kestiremez. Tıpkı Osmanlı gibi, tıpkı Avusturya-Macaristan gibi parçalanabilir, ufalanabilir. Bugün elinde sımsıkı tuttuğu milletler avuçlarından kaçabilirler. Dünya yeni bir dengeye ulaşabilir. İşte o zaman Türkiye ne yapacağını bilmelidir. Bizim dostumuzun idaresinde dili bir, inancı bir, özü bir kardeşlerimiz vardır. Onlara sahip çıkmaya hazır olmalıyız. Hazır olmak yalnız o günü susup beklemek değildir. Hazırlanmak lazımdır. Milletler buna nasıl hazırlanır? Manevi köprüleri sağlam tutarak. Dil bir köprüdür... İnanç bir köprüdür... Tarih bir köprüdür... Köklerimize inmeli ve olayların böldüğu tarihimiz içinde bütünleşmeliyiz. Onların bize yaklaşmasını beklememeliyiz. Bizim onlara yaklaşmamız gerekir.”

29 Ekim 1933, Çankaya Köşkü

1990'lı yıllarda SSCB'nin parçalanmasında sonra ortaya çıkan Türk Devlet ve Topluluklarının bütün dünyanın ilgi odağını oluştururken, Türkiye bu gelişmeyi görmemezlikten gelmiştir.

Ancak, bir Azerbaycan heyetinin Ankara'yı ziyaretlerinde Alpaslan Türkeş'e Türk Kurultaylarının yapılması gerekliliğinden

bahsedince, Merhum Türkeş'in çabaları ile Türk Dünyası Türkiye'nin ilgi alanına girmeye başlamıştır.

Özellikle, Türk ölkelerinin birliğine adım atmak üzere baőlatılmıő olan TÜRK KURULTAYLARI ile de dünyanın dikkatini çekmeye başlamıştır.

Hepimizin bildiği gibi birçoğ DÜNYA HÂKİMİYET teorisi bulunmaktadır.

1900-1990 Yılları arasında Dünya Hâkimiyet Teorileri,

- Kara Hâkimiyet Teorisi,
 - Pan Bölgeleri Modeli Teorisi
 - Kenar Kuőak Hâkimiyet Teorisi,
 - Hava Hâkimiyet Teorisi,
 - Deniz Hâkimiyet Teorisi olarak bilinmekteydi.
 - SSCB'nin dağılmasından sonra da (1990 yılından sonra)
 - Kuőatma Teorisi,
 - Yeni Domino Taőları Teorisi,
 - Tarihin Sonu Teorisi,
 - Medeniyetler Çatıőması Teorisi,
 - Medeniyetlerin Bütünleőmesi Teorisi,
 - Büyük Satranç Tahtası Teorisi
 - Eksen Ölkeler Hâkimiyet Teorisi,
 - Entrika Çemberi Teorisi,
 - İőleyen Merkez ve Boőluk Teorisi,
 - Uzay Hâkimiyet Teorisi,
 - Avrasyacılık Teorisi,
 - Orta (Ara) Bölge Teorisi, gibi birçoğ teoriler ortaya atılmıőtır.
- Bu teorilerden çoğunun ortak temel taőları Türkiye ve Türk Vatanlarının yer aldığı coğrafyadır.

ABD'nin eski başkanlarından Bill Clinton,

"Her sabah uyandığımda dünya haritasına bakıyorum. Her geçen gün Türkiye ve Türk Dünyasının jeopolitik öneminin artığını görüyorum" diyor.

1880 yılında yayınlanan Bartlett Raporunda;

"Misyonerlik faaliyetleri açısından Türkiye Asya'nın anahtarıdır." Yazıyor.

Entrika emberi Teorisinin yaratıcısı Texe Marss ;

"Şu anda dünyayı 10 kadar kişi yönetiyor. Onların altında yüz binlerce mürit veya hizmetkâr bulunuyor.

Türkiye. 65 milyonluk nüfusu ile gezegenimizdeki diğer 175 ülkeden çok farklı bir konuma sahip. Ortadoğu, Avrupa ve Afrika'yı birbirine bağlayan güçlü bir köprüdür.

Ankara ya da İstanbul'da yaşananlar, kesinlikle sonraki yıllarda Afrika'daki Nijerya'dan Avrupa'daki Almanya'ya, oradan Amerika Birleşik Devletleri'ne kadar birçok bölgedeki gelişmeleri etkiler. Türkiye'yi, kendileri için bir dayanak noktası ya da dünya hâkimiyetlerine giden yolda bir anahtar olarak görmeleri, őrarıcı olmamalıdır.

Bugün Türkiye, ekonomik, askeri ve kültürel gücü ile dikkate alınması gereken bir ülkedir.

Türkiye'nin coğrafyası, insanları, dini ve potansiyeli, her zaman patlamaya hazır bir bomba görünümü veren çalkantılı

Ortadoğu'nun coğrafyasında Türkiyesiz bir istikrar ve güvenliğin mümkün olmadığı görüőünü pekiőtirir." Demektedir.

İőleyen Merkez ve Boőluk Teorisinin sahibi Barnett ise, Türkiye'ye öyle bakıyor.

Türkiye'yi, küreselleőmenin Entegre Olmamıő Boőluęu tanımının ya da küresel ekonomiyle en az bağlantılı ve bu yüzden de kitlesel şiddet ve çatışma riskine en açık ölkeler grubu içine dâhil ettim. Bunun öę nedeni var.

Coğrafidir. Türkiye tam anlamıyla Avrupa, Ortadoğu ve Kafkaslar arasında bir köprüdür.

Türkiye'nin uzun bir süredir NATO askeri birliğinin bir parçası olmasına rağmen, AB'ye üye olarak alınmamasıdır.

Tekrarlamakta fayda görüyorum.

Göröldüğü gibi hemen hemen bütün dünya hâkimiyet teorilerinin kilit noktası Türkiye'dir.

Türkiye 1992 yılından sonra biraz olsun uyanmaya başlamıőtir.

1990 yılında SSCB dağılmış, bunun sonucunda ortaya çıkan Türk Devlet ve Toplulukları ile iletişim kurmak ve bir araya getirmek için de hummalı bir faaliyet başlamıőtir.

Bu faaliyetlerin başında MHP Genel başkanı merhum Alpaslan Türkeş'in önderliğinde baőlatılan "Türk Devlet ve Toplulukları Dostluk, Kardeşlik ve İşbirliği Kurultayları" idi.

Türk Dünyası, Antalya'da, İzmir'de, İstanbul'da, Ankara'da ve Samsun'da toplanırken, dünya endişeli gözlerle izliyordu.

İşte bu sırada, yanılmıyorsam 1994 yılında Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi akademisyenlerinden Prof. Dr. Ramazan Özey, yukarıda bahsettiğim Dünya Hâkimiyet Teorilerinin birçoğunun pabucunu dama atacak bir teori ile ortaya çıkıyordu.

Bu teori "MERKEZİ TÜRK HÂKİMİYET TEORİSİ."idi.

Bu teoriye göre;

"Dünya'nın Kalesi Anadolu'dur.

Dünya Kalesi'ni (Anadolu'yu) elinde bulunduran bir millet, İç Çembere (Balkanlar, Kafkasya ve Ortadoğu) hükmeder. İç Çembere hükmeden bir millet ise, Dış Çembere yani Dünyayı kontrol eder.

Ve Ramazan Hocam devam ediyordu;

Anadolu yarımadası, tüm coğrafi özellikleri bakımından dünyanın kalbidir ve merkezidir.

Doğal, Beşeri, Tarihi, Siyasi ve Ekonomik Coğrafya bunu doğrulamaktadır.

Türkiye, uzaydan bakıldığında, Asya, Afrika ve Avrupa kıtalarının tam kesişme noktasında yer alır.

Bu nedenle, Tarih boyunca medeniyetlerin buluşma noktası

olmuştur.

Anadolu, medeniyetlerin beşiğidir.”

Bütün bu teoriler ışığı altında çalışmalarına Türk Devletleri ile koordineli olarak devam eden TÜDEV, Türkiye ve diğer Türk Devletlerine izlemesi gerekli yolu, kurduğu

- Toplum Yönetimi ve Hukuk,
- Eğitim-Öğretim,
- Kültür,
- Bilim ve Teknoloji
- İktisadi, Ticari ve Mali ilişkiler,
- Gençlik,
- Uluslar arası İlişkiler ve İletişim komisyonlarında görüşerek ve tartışarak tespit ettiği hususları Türk Ülkelerine bir rehber olarak iletti.

Bütün bu faaliyetler sonucunda, Türk Dünyası ile ilgili Sivil Toplum Örgütleri, TİKA, Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı gibi kurumlar faaliyete geçirilerek Türk Dünyası ile ilgili çalışmalara devam edildi.

Ortak alfabe, ortak tarih gibi projelere başlandı.

Burada söylemek istediğim tek nokta şu,

BU çalışmalar, bu hâkimiyet Teorileri ve Ramazan Hocanın Merkezi Türk Hâkimiyet Teorisini çağrıştırdığı için engellemelere uğratıldı. Bazen de oy ve menfaat uğruna harcandı.

Aslında ülkeler, gelişen dünya konjktöründe, yakınlıklarına, dini birlikteliklerine, çıkar menfaatlerine göre uygun kuruluşları faaliyete geçiriyorlardı. Bunlardan en önemlisi ve bizi yıllarca kapısında süründürdüğü ve süründürmeye devam ettiği Avrupa Birliğı idi.

Peki, bizim; TÜRK MİLLİYETÇİLERİNİN tezi olan ve aynı Avrupa Birliğı gibi TÜRK BİRLİĞİNİ kurmak hakkımız değil miydi?

Biz Türkler birleşirsek bulunduğumuz jeopolitik ve jeostratejik konumumuzdan dolayı güçlenir ve dünyayı kontrol ederdik.

Korkulan buydu.

Biz bir bayrak altında, sınırlarımızı birleştirelim demiyoruz. Biz her ülke kendi bayrağı altında ve kendi sınırları içerisinde bu birliğe katılsın diyoruz.

Başlangıçta Bağımsız Türk Cumhuriyetleri ile birlikte kuracağımız TÜRK BİRLİĞİ, daha sonraları başka milletlerin idaresi altında yaşayan Özerk/ federe devletlerin bağımsızlıklarının kazanmasına yardımcı olmaz mı?

Özerk Türk bölgeler ve Türk Toplulukları esaretten kurtulmaz mı?

Peki, ne yapmalıyız?

Bize göre, yukarıda açıklamaya çalıştığım gibi TÜRK BİRLİĞİ kurma yolunda çaba harcamalıyız.

Kısaca

-Türk Birliğinin kurulması için bütün Türk Halklarını bilinçlendirilmeliyiz.

Türk Birliğini tesis etme çalışmalarında,

- Öncelikle Ortak bir Türk Birliği Parlamentosu kurulmalı.
- Türk Cumhuriyetleri arasında Ekonomik entegrasyon oluşturulmalı,
- Türk Tahkim Kurulu oluşturulmalı,
- Türk Hukuk Enstitüleri oluşturulmalı,
- Türk Kalkınma Bankası Kurulmalı,
- Türk Cumhuriyetleri ve Topluluklarının yaşadığı yerlerde TÜRK KÜLTÜR MERKEZLERİ açılmalı,
- Türk Dünyası Standartlar Enstitüsü kurulmalı,
- Türk Dünyası Ticaret Odası faaliyete geçirilmeli,
- Türk Dünyası Üniversiteler Kurulu oluşturulmalı,
- Türk Dünyası Bilim ve Kültür Akademisi kurulmalı,

Bunun gibi birçok konular dile getirilebilir.

Sonuç olarak;

Gelecekte haber vermek, kâhinlerin işidir. Ancak siyasi coğrafya, jeopolitik ve jeostratejik açıdan bazı tahminlerde bulunmak sanırız kâhin işi değildir.

Benim bilgilerime göre, Türk'ün yaşadığı coğrafya, hep dünya hâkimiyetini elinde bulundurmuş coğrafyadır.

Türk Birliği kurulur ise bu birlik Gelecekte de dünya'yı kontrol etme kabiliyetine sahip olacaktır.

Bu nedenle Türkiye ve Türk Dünyası üzerinde oynanan

oyunlar, dünyanın hiçbir coğrafyasında uygulanmamaktadır. Bu coğrafyada yaşamak oldukça zordur. Ancak eğer üzerinde yaşıyorsa, yaşıyanlar güçlü olmak zorundadır. Bu gücün yolu da Türk Birliğinden geçer.

Bu coğrafyanın sağladığı avantajlar ile Türk Birliğinin sağladığı güç, 21. Yüzyılda tam olmasa bile, 22.yüzyılda dünya hâkimiyeti bu coğrafyaya geçireceğine inanıyorum.

Bu inanç ile hepinizi saygı ile selamlıyorum.

**DİPLOMATİK İLİŞKİLERİN TESİSİNİN
25. YILDÖNÜMÜNDE TÜRKİYE İLE
AZERBAJCAN
VE ORTA ASYA CUMHURİYETLERİ**

Elif Burcu GÜNDOĞDU
DıŐıŐleri Bakanlığı

Anavatan olarak gördüğümüz Orta Asya, bizim için Türk kimliğinin doğduğu ve yeŐerdiĐi yerdir. Bu nedenle, bölgeye bakışımız her türlü jeopolitik ve stratejik kaygının ötesindedir. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin yıkılmasını takiben Türk ve akraba Cumhuriyetlerin bağımsızlıklarını yeniden kazanmaları, Türkiye'de ayrı bir sevinç ve heyecan yaratmıŐtır. Ülkemizin kardeş Cumhuriyetlerin bağımsızlığını tanıyan ilk ülkelerden biri olması, ilişkilerimize, etkilerini bugün bile hissettiğimiz büyük bir ivme kazandırmıŐtır.

Türkiye'nin bölgeye yaklaşımı, özgürlüklerine kavuŐan bu ülkelerin bağımsızlıklarının pekiştirilmesi, siyasi ve ekonomik istikrara kavuŐmaları, kendi aralarında ve komŐularıyla işbirliği iÇerisinde ve demokratik değerleri benimsemiŐ devletler olarak varlıklarını sürdürmelerini desteklemek gibi çağdaş ve evrensel değerler etrafında Şekillenmiştir. Bölge devletleri ile diplomatik ilişkilerimizin tesisinin 25. yıldönümünü idrak ettiğimiz 2017 yılında da bölgeye aynı coŐku ile yaklaşmayı sürdürmekteyiz.

Halklar arasında var olan karşılıklı sevgi ve özlem, siyasi düzleme de yansımıŐtır. Liderlerimizin bu çerçevedeki kararlılık ve iradeleri, bir yandan çok taraflı platformlarda Türk Dili Konuşan Ülkeler İŞbirliği Konseyi (Türk Keneşi) ve TÜRKSOY, diğer taraftan ikili platformlarda Yüksek

Düzeyle Stratejik İŞbirliği Konseyi gibi mekanizmalarla ilişkilerimizin kurumsallaŐmasını sağlamıştır. İlişkilerimizin kavuŐtuđu kurumsal nitelik bir yandan geleceğe yönelik ortak perspektifimizi ortaya koyarken, diğer yandan da geçtiğimiz 25 yılda katettiğimiz mesafenin nağızane bir niŐanesini teşkil etmektedir.

Türk Dili Konuşan Ülkeler Devlet BaŐkanları Zirveleri süreci, Türkiye ve Türkiye ile dil birliği olan Güney Kafkasya’da Azerbaycan, Orta Asya’da Kazakistan, Özbekistan, Türkmenistan ve Kırgızistan’ın katılımıyla Sovyetler Birliğinin 1991’de dağılması sonrasında ortaya çıkan koŐulların olanaklı kıldığı bir forum olarak ortaya çıkmıŐtır. 1992 senesinde ülkemizin giriŐimleriyle baŐlatılan süreç kapsamında, on “Türk Dili Konuşan Ülkeler Devlet BaŐkanları Zirvesi” gerçekteŐirilmıŐtir. Nahçıvan’da yapılan Türk Dili Konuşan Ülkeler Devlet BaŐkanları 9. Zirvesi’nde mevcut süreci kurumsallaŐtırmak amacıyla, Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan ve Kırgızistan arasında Türk Dili Konuşan Ülkeler İŞbirliği Konseyi’nin (Türk Konseyi) kuruluşuna dair “Nahçıvan AnlaŐması” imzalanmıştır. Türk Konseyi, Türk dünyasının tarihi ve kültürel birikimine dayanarak Türk dili konuşan ülkeler arasındaki çoktarafly İŞbirliğinin geliŐtirilmesinde kilit öneme sahip bir uluslararası örgüt olarak faaliyet göstermektedir. Türk Konseyi, kuruluşundan bu yana, Türk Cumhuriyetleri arasındaki karŐıllıklı güven ve siyasi dayanıŐmanın pekiŐtirilmesine katkıda bulunmuŐ, enerjiden ekonomiye, turizmden eğitime çeşitli alanlarda İŞbirliğini geliŐtirmiŐtir. Ülkemiz, Türk Konseyi’ni bölgesel istikrar ve barıŐa katkı sağlayan bir örgüt olarak görmektedir.

Yaklaşık 70 milyon nüfusa sahip kardeş Cumhuriyetlerle

gelişen işbirliğimiz, ekonomik alanda da kendisini hissettirmiştir. Karşılıklı doğrudan yatırımlarımız 5 milyar dolara, ticaret hacmimiz ise yıllık ortalama 7 milyar dolara ulaşırken, Türk şirketlerince bölgede gerçekleştirilen taahhüt hizmetlerinin toplamı da 75 milyar dolara yaklaşmıştır. İşadamlarımızı, kardeş Cumhuriyetlerde yatırımlarını arttırmaları için teşvik etmekteyiz.

Kalkınma ve teknik işbirliği alanlarındaki işbirliğimiz, ilişkilerimizin bir diğer önemli boyutudur. Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı'nın (TİKA) bölge ülkelerinde yürüttüğü ve toplam değeri 2 milyar doları aşan "İki Taraflı Resmi Kalkınma Yardımları" hem kardeş Cumhuriyetlerin refahına hem de Orta Asya bölgesinin istikrarına önemli katkı sağlamaktadır.

Tarih, küresel ekonomi ile bütünleşmekte geç kalan devletlerin, medeniyet ve kültür alanlarındaki güçleri ne olursa olsun, dünya sahnesinden silindiği birçok örnekle doludur. Nitekim en parlak çağını, üzerinde bulunduğu İpek Yolu'nun dünya ticaretinin ana hattını teşkil ettiği dönemde yaşamış olması, Orta Asya bölgesinin küresel ekonomiyle bütünleşmesinin önemini ortaya koymaktadır. Bu çerçevede, ulaşım, lojistik ve enerji hatları altyapısının güçlendirilmesi ile tarihi İpek Yolu'nun yeniden canlandırılmasını, bölgenin kalkınması ve dünyada hakettiği saygınlığı kazanması için değerli bir fırsat olarak görüyoruz.

Orta Asya bölgesindeki hidrokarbon kaynakların dünyaya açılması, küresel ekonomi ve bölgesel istikrar için büyük öneme sahiptir. Türkiye, bu kaynaklarının Batı pazarlarına ulaştırılmasında en kısa, güvenilir ve sürdürülebilir güzergahı sunmaktadır. Bu bağlamda, Türkiye ve Azerbaycan, bölgemiz

ve Avrupa'nın enerji güvenliğinde de önemli rol oynamaya başlamışlardır. Bakü-Tiflis-Ceyhan Petrol Boru Hattı ve Bakü-Tiflis-Erzurum Doğal Gaz Boru Hattı ortak vizyonumuzun başarıyla faaliyet gösteren ürünleridir. Genellikle "21. yüzyılın en büyük projesi" olarak tanımlanan Trans Anadolu Doğal Gaz Boru Hattı (TANAP) ise Güney Gaz Koridoru'nun (SGC) omurgası olarak geliştirilmektedir. TANAP'ın tamamlanması ile Hazar Denizi'nde bulunan doğalgazın Anadolu üzerinden Avrupa'ya taşınması hedefi gerçeğe dönecektir.

Bakü-Tiflis-Kars Demiryolu Projesi'nin (BTK) ise, Türkiye, Azerbaycan ve Gürcistan arasındaki başarılı üçlü işbirliğinin diğer bir tezahürü olarak bu yılın sonuna kadar hizmete girmesi planlanmaktadır. Böylece, ulaşım yeteneklerimiz, ticari faaliyetler ve halklararası etkileşim önemli ölçüde artacaktır.

Önemli medeniyet merkezlerine ev sahipliği yapan Orta Asya Cumhuriyetleri ile kültür ve eğitim alanındaki işbirliğimiz, siyasi ilişkilerimize yakışan bir noktaya ulaşmıştır. Türk-Kazak Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi ile Türk-Kırgız Manas Üniversitesi bu alandaki işbirliğimizin en güzide örnekleridir. Ülkemizde kardeş Cumhuriyetlerden 20 binin üzerinde öğrenci eğitim görürken, bu ülkelerde eğitim gören öğrenci sayımız 10 bini aşmıştır. Bunun yanında Türkiye Bursları ile kardeş Cumhuriyetlerden ülkemize gelen yüzlerce öğrenciye sağlanan burslar, bu alandaki ilişkilerimize kaydadeğer bir ivme kazandırmaktadır. Türkiye Türkçesi Eğitim Öğretim Merkezi (TÖMER), Yunus Emre Türk Kültür Merkezleri ve Türkiye Maarif Vakfı başta olmak üzere, ilgili tüm kuruluşlarımızın katkılarıyla, ülkelerimiz arasındaki beşeri ilişkileri kuvvetlendirecek kültür elçilerini yetiştirmeye

devam edeceğiz.

Derin tarihi bağlara sahip olduğumuz kardeş Azerbaycan'la ilişkilerimizi "istisnai" olarak tanımlamak mümkündür. Diplomatik ilişkiler 14 Ocak 1992'de kurulmuş ve Bakü'de BaŐkonsolosluk olarak görev yapmakta olan temsilciliğimiz Büyükelçilik düzeyine yükseltilmiştir. Azerbaycan'da ayrıca Nahçıvan ve Gence Başkonsolosluklarımız faaliyet göstermektedir. Azerbaycan'ın ise Ankara'daki Büyükelçiliğinin yanısıra İstanbul ve Kars'ta da BaŐkonsoloslukları bulunmaktadır. İki ÷lke devlet yetkililerinin göreve geldikten veya sembolik önemi haiz gelişmelerin ardından diğer ÷lkeyi öncelikli olarak ziyaret etmeleri Şeklinde bir gelenek yerleŐmiŐtir.

Stratejik ortak olan ÷lkelerimiz, işbirliğini Yüksek Düzeyli Stratejik Konseyi (YDSK) mekanizması ile kurumsallaŐmiŐtir. Bugüne dek 5 YDSK toplantısı gerçekteŐirilmiş olup, toplantılar vesilesiyle 20'den fazla belge imzalanmıştır. Bakü'de Yunus Emre Türk Kültür Merkezi ve TİKA Ofisi bulunmaktadır.

2016 yılında ikili ticaret hacmimiz 1.6 milyar Dolar olmuştur. ÷lkemizin Azerbaycan'daki yatırımları yaklaşık 11 milyar Dolar, Azerbaycan'ın ÷lkemizdeki yatırımları ise 4 milyar Dolar seviyesindedir.

Azerbaycan'la bölgesel işbirliği mekanizmaları da geliŐtirilmiŐtir. Türkiye-Azerbaycan-Gürcistan, Türkiye-Azerbaycan-İran, Türkiye-Azerbaycan-Türkmenistan üçlü mekanizmaları, bölgesel refah ve barıŐa katkıda bulunarak, farklı alanlarda proje ve fikir geliŐtirmeyi mümkün kılmaktadır.

Bölgedeki önemli siyasi ve ekonomik ortaklarımızdan biri olarak gördüğümüz Kazakistan'la ilişkilerimiz karşılıklı güçlü siyasi irade doğrultusunda istikrarlı bir seyir içinde gelişmektedir. Kazakistan'da Astana Büyükelçiliğimizin yanısıra Aktau ve Almatı Başkonsolosluklarımız bulunmakta, Kazakistan'ın ise Ankara Büyükelçiliğinin yanısıra İstanbul Başkonsoloslugu ve Antalya Konsoloslugu da ülkemizde faaliyet göstermektedir. Kazakistan ile 2012 yılında Cumhurbaşkanları düzeyinde YDSK mekanizması ihdas edilmiştir. Cumhurbaşkanı Nazarbayev'in 5 Ağustos 2016 tarihli son ziyareti, 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında Cumhurbaşkanı düzeyindeki ilk ziyaret olması bakımından büyük önem taşımaktadır. Astana'da Yunus Emre Türk Kültür Merkezi ve TİKA Ofisi bulunmaktadır. Kazakistan'la 2016 yılında ikili ticaret hacmimiz yaklaşık 2 milyar dolar olmuştur. Kazakistan, Orta Asya'daki en büyük ticaret ve yatırım ortağımızdır. Kazakistan'daki Türk yatırımları yaklaşık 2 milyar Dolar, ülkemizdeki Kazakistan yatırımlarının ise 700 milyon Doları aştığı bilinmektedir.

Türkmenistan'la ilişkilerimiz son dönemde gerçekleşen üst düzey ziyaretlerle adı konulmamış bir stratejik seviyeye ulaşmıştır. Türkmen tarafı, ilişkileri "kemik kardeşliği" olarak tarif etmektedir. Karşılıklı Büyükelçiliklerin yanısıra Türkmenistan'ın İstanbul'da Başkonsoloslugu bulunmaktadır. 2016 yılında Türkmenistan'la ticaret hacmimiz 1,668 milyar dolar olmuştur. Türkmenistan'daki Türk yatırımları 500 milyon Dolar seviyesinde olup, ülkemizde ise yaklaşık 300 Türkmen sermayeli işletme mevcuttur.

Coğrafi konumu, doğal kaynakları, nüfusu ve yetişmiş insan gücüyle Orta Asya'da önemli ve ağırlıklı bir konuma sahip Özbekistan'la ilişkilerimizin hak ettiği yüksek seviyeye

çıkarılması yönündeki çalışmalarımız sürdürölmektedir. Karşılıklı Büyökelçiliklerin yanısıra Özbekistan'ın İstanbul Başkonsolosluğu da bulunmaktadır. 2016 yılında Özbekistan'la ticaret hacmimiz 1,242 milyar dolar olmuştur. Özbekistan'daki Türk yatırımları yaklaşık 1 milyar dolar seviyesindedir. Ülkemizdeki Özbek yatırımları ise 20 milyon dolardır. 2016 sonbaharından bu yana ilişki ve işbirliğimizde olumlu bir hareketlenme mevcuttur. Bakan seviyesinde birçok karşılıklı ziyaret yapılmış, Sayın Cumhurbaşkanımız Kasım 2016'da Semerkant'ı ziyaret etmiştir. 2017 yılında da Özbekistan Cumhurbaşkanı Mirziyoyev'in ülkemizi ziyaret etmesi beklenmektedir.

Kırgızistan'la işbirliğimizin ortak değerlerimize yakışır şekilde geliştirilmesi amaçlanmıştır; Kırgızistan'ın demokratik reformları ve buna paralel olarak ekonomik kalkınmasını sürdürmesine destek sağlanmıştır. Karşılıklı Büyökelçiliklerin yanısıra Kırgızistan'ın İstanbul'da Başkonsolosluğu da bulunmaktadır. İki ülke arasındaki ilişkiler, 2011 yılında tesis edilen YDSK mekanizması çerçevesinde, stratejik ortaklık seviyesine yükseltilmiştir. 2016 yılında Kırgızistan'la ticaret hacmimiz 410 milyon dolar olmuştur. Kırgızistan'daki Türk yatırımları yaklaşık 1 milyar Dolar, ülkemizdeki Kırgızistan yatırımları ise 24 milyon Dolardır.

Tacikistan'la ilişkilerimizin seviyesi memnuniyet vericidir. Karşılıklı Büyökelçilikler faaliyet göstermektedir. Tacikistan'ın İstanbul Başkonsolosluğu da bulunmaktadır. Tacikistan ile 2012 yılında Cumhurbaşkanları seviyesinde "İşbirliği Konseyi" kurulması kararlaştırılmıştır. Tacikistan ile ticaret hacmimiz 300 milyon doları aşmıştır. Duşanbe'de TİKA Ofisi bulunmaktadır. Türk firmalarınca Tacikistan'da gerçekleştirilen doğrudan

sermaye yatırımları 50 milyon dolar seviyesindedir. Ülkemizde ise kayıtlı olarak, yaklaşık 1,1 milyon TL sermayeli 28 adet Tacik firması faaliyet göstermektedir. Türk müteahhitlik firmaları tarafından Tacikistan'da, 2014 yılında toplam 16,6 milyon, 2015 yılında toplam 16,4 milyon, 2016 yılında ise 2,5 milyon dolar değerinde proje üstlenilmiştir.

Diplomatik ilişkilerimizin 25. yıldönümünde, kardeş Cumhuriyetler ile ilişkilerimizde geldiğimiz noktayı değerli bulmakla birlikte bunun yeterli olmadığını düşünüyoruz. Ortak tehditlere karşı müşterek mücadele, ilişkilerimizin hakettiği noktaya gelmesinde büyük öneme sahiptir. Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ), karşı karşıya kaldığımız en yakın ortak tehdidi oluşturmaktadır. FETÖ'nün gerçek yüzünü gösterdiği 15 Temmuz hain darbe girişimi, milletimizin cesareti ve dirayetiyle başarısızlığa uğratılmış olsa da, tehdit tamamen bertaraf edilmiş değildir. Bu çerçevede, bu örgütün bazı kardeş ülkelerde faaliyetlerini sürdürmesini üzüntüyle izlemekteyiz. Kardeş devletleri ve halkları bu tehlike karşısında uyarmanın görevimiz olduğunu düşünüyor, bu tehdidin güçlü dayanışmamız sayesinde tarihten silineceğine inanıyoruz.

Türk Dünyası'nı hakettiği aydınlık geleceğe kavuşturmak, sahip olduğumuz köklü medeniyete karşı ortak sorumluluğumuzdur. Bu çerçevede gerekli irade tüm taraflarda mevcuttur.

TÜRK DÜNYASINI BİRBİRİNE NASIL YAKLAŞTIRABİLİRİZ ?

İrfan YALÇIN
Milli Düşünce Merkezi Adına

Sözlerime başlarken, bu çalıştayın düzenlenmesinde emeği geçen herkese teşekkür ediyor, çalıştayın hayırlı işlerin başlanđıcı olmasını diliyor ve Ekonomik ve Siyasi Komisyon başkanı olarak sizleri ve katılımcıları saygıyla selamlıyorum.

Türk Dünyasını birbirine yaklaőtırmak için, ekonomik, siyasi, kültürel olmak üzere bir çok adım atılarak yakınlaşma sağlanmasının yolları vardır. Ortak alfabe, ortak dil, ortak tarih atılacak adımlardan öncelikli olanlarıdır. Bu adımların kısa vadeli, orta ve uzun vadeli olanlarını önem ve öncelik sırasına ayırmalı, uygulamayada bu ayırım üzerinden gidilmelidir.

Bu konuşmamızda, verilen süre içinde kısa vadede ekonomik olarak neler yapılabilir bunun üzerinde durulacaktır. Çünkü refah artışının Türk dünyasını birbirine yaklaőtıracasını, refah ne kadar artar ise, yakınlaşmanın o kadar fazla olacağını düşünüyorum.

Ekonomik olarak neler yapılabilir?

-Karşılıklı ticaret anlaşmaları konusu. İkili ticaret anlaşmaları, gümrük kolaylıklarını esas alan mevcut anlaşmalar genişletilebilir, yeni anlaşmalar yapılarak karşılıklı ekonomik faaliyetlerin alt yapısı hazırlanabilir.

-Turizm konusu. Kara ve hava ulaşımı dahil, ulaşım teşvikleri,

ortak ulaşım yatırımları yapılabilir. Karşılıklı öğrenci değişimi, üniversiteler arası sosyal faaliyetler ülkelerin birbirlerini daha yakından tanımalarına imkan sağlar. Turizm konusunda ülkemizin tanıtılıp, ülkemize Türk dünyasından turist gelmesinin sağlanması, Türk dünyası ülkelerinin ülkemizde tanıtılıp, Türkiyeden Türk dünyasına turist gitmesinin sağlanması ekonomik yakınlaşmasının en kolay ve en hızlı yoludur. Bu konuda ülkemizin tanıtılmasının yanında, Türk dünyasının da tanıtılması sorumluluğunun Türkiye tarafından yapılması daha uygun olabilir.

-Pazar konusu. Türk dünyasında üretilen hammaddeler, petrol, doğalgaz, pamuk başta olmak üzere, Türkiyenin ihtiyaç duyduğu hammaddelerdir. Türkiyenin ürettiği sanayi ürünleri ise Türk dünyasının diğer ülkelerinin ihtiyaç duydukları ürünlerdir. Karşılıklı birbirini tamamlayan bu ihtiyaç ekonomik değer haline getirilebilir.

-Yatırımlar. Karşılıklı olarak yatırımların teşviki anlaşmaları yapılabilir. Ülkemiz müteşebbislerinin Türk dünyasında yaptığı yatırımlar genellikle müteahhitlik hizmetlerine dayanmaktadır. Bu yatırımlar ise özelliği gereği hizmet süresi ile sınırlı ekonomik değer yaratan, çarpan etkisi düşük ve istihdam katkısı sınırlı olan yatırımlardır. Müşetebbislerimizin Türk dünyasında sürekli istihdam sağlayan ve yapıldığı ülke için katma değeri yüksek, sanayi yatırımları yapan konumuna yükseltilmesi, bunun önündeki mevcut engellerin ortadan kaldırılması evresine geçilmesi gerekir. Türkiyede ve Türk dünyası ülkelerinde ortak sanayi yatırımları yapılması yoluna gidilebilir.

-Bankacılık konusu. Bankacılık konusundaki yatırımlar ithalat,

ihracat başta olmak üzere ekonomik faaliyetlerin tamamına önemli etki eden yatırımlardır.

Balkanlar dışında Avrupadaki Türk dünyası için bankacılık yatırımları önemli seviyeye ulaşmış, Balkanlarda da belirli bir seviyeye doğru ulaşmak üzeredir. Kıbrısta önemli bir noktaya gelmiştir. Suriyede yok seviyesindedir. Irakta Irakın kuzeyinde kamu bankalarının şubesi vardır, ancak bu şubelerin, Türk dünyasına hizmet etmekten ziyade, Irakın kuzeyinde yatırım yapmış olan Türk müteahhitlerinin işlemlerini kolaylaştırmak amacıyla matuf olduğunu söylemek mümkündür. İranda Bankacılık sektörümüzün yatırımı yok sayılabilir. Bankacılık sektörü yatırımları Türkistanda Azerbaycanda belli seviyeye ulaşmakla birlikte, yine de çok yetersizdir. Doğu Türkistan dahil, Türkistandaki diğer Türk ülkelerinde Bankacılık sektörü yatırımları yok denilecek kadar azdır veya bazı ülkelerde hiç yoktur.

Türk dünyasında Bankacılık sektörü yatırımlarımız önce şubeleşme şeklinde, ülkelerin hukuk sisteminden kaynaklanan sorunlar sebebiyle bu konuda zorluk bulunması halinde, ortak banka kurulması yoluyla ekonomik faaliyetlere katkı sağlanabilir.

Ekonomik refahı artırmak, eğitim seviyesinin artırılmasına da önemli ölçüde bağlıdır. Eğitim seviyesinin artırılması için uzun vadede gerçekleştirilebileceği anlaşılan alfabe birliği, ortak dil gibi konularda çalışmalar devam ederken, kısa vadede mevcut alfabe ve dil ile eğitim seviyesinin yükseltilmesi için çabalar birleştirilebilir.

Kısaca toparlamam gerekir ise, eğitim seviyesini ve ekonomik refahı artırmak hem bağımsız ve huzur içinde yaşamının, hem de birlikte yaşamının şartıdır. Bu konuda başarı sağlayamaz isek, Türk dünyası üzerinde tehdit ve tehlike her zaman olacaktır ve her geçen gün artacaktır.

**SOSYAL ,KÜLTÜREL VE GENÇLİK
KOMİSYONU'NA**

SUNULAN TEBLİĞLER

**TÜRK DÜNYASI ÇALIŞMALARINDA
DİKKAT EDİLECEK BAZI HUSUSLAR****Prof. Dr. Orhan KAVUNCU****1. Giriő**

1991 yılının sonunda Sovyetler Birliği kendini feshedince 15 Sovyet Cumhuriyetinden bizimle dil ve/veya din yakınlığı olan altısı (Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Türkmenistan ve Özbekistan) Türkiye'nin gündeminde öncekiyle kıyaslanmayacak kadar çok yer almaya başladı. Ve Türk Dünyası kavramı da eskisiyle kıyaslanamayacak kadar yaygın bir şekilde kullanılmaya başlandı. Bu Türk Dünyası neresidir? Burada kimler yaşar?

Kazak, Kırgız, Özbek, Uygur, Irak ve Suriye Türkmenleri, Türkmenistan Türkmen'i, Azerbaycan Türk'ü, Türkiye Türk'ü, Balkan Türkleri, Kırım ve Kazan Tatarı, Saka, Teleut, Őor, Hakas, Altay, Başkurt, Çuvaő, Karaçay, Malkar, Kumuk, Nogay, Batı Avrupa Türkleri ve daha başkaları bu Türk Dünyası denilen coğrafyanın etnik dokusunu oluşturuyor. Bizimle birlikte yaşayan ama dilleri bizimkinden farklı olan topluluklar da var.

Türk Dünyası denilen bu 10 milyon km karelik topraklarda yaşayan toplam en az 250 milyonluk insan topluluğunun birçok meselesi var. Bu meseleleri önem sırasına nasıl koyacak, hangilerini öncelikli olarak çalışacağız?

Bu yazıda, Sovyetler Birliğinin dağılmasından sonra geçen yirmi yıl içinde bağımsızlığını kazanan Türk Cumhuriyetleri

ve Türk Dünyasının diğer yörelerindeki kardeşlerimizle ilgili akademik veya devletin görevlisi olarak çalışmalar yapan, oralarda STK olarak faaliyet gösterenler ve ticaret yapan, kısaca Tür Dünyasıyla bir şekilde ilgilenen Türkiye vatandaşları olarak göstermemiz gereken bazı dikkatlerden bahsedilecektir. Geçen yirmi beş yıl içinde kardeşlerimizle ilişkilerimizden süzülen bir tecrübenin ışığında bu hususların belirlendiği söylenebilir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti adına kardeş ülke temsilcileriyle muhatap olanlar çok şükür muadelet esasına (denklik ilkesine) uygun hareket ediyorlar. Balkanlarda, Suriye, Irak'ta, Afganistan, Doğu Türkistan ve başka yerlerdeki Türk Topluluklarına yardım elini uzatan TİKA ve STK temsilcileri de aynı dikkati gösteriyorlar. Kimin ne zaman hangi duruma düşeceğini sadece Allah bilir; onun için Allah göstermesin Türkiye yardıma muhtaç duruma gelebilir. Öyle bir durumda bize nasıl davranılmasını bekliyor isek biz de yardım ettiğimiz kardeşlerimize öyle davranmalıyız.

Allaha şükredilecek bir husus, yirmi beş yıl içinde, kardeş cumhuriyetlerin ekonomik olarak aldıkları mesafedir. Bir misal olarak, Kazakistan Türkiye'de yatırım yapmaya hazır olduğunu Nursultan Nazarbayev'in ağzından ifade etmiştir. Yani denklik, dikkatle uyulması gereken bir ilke olmanın yanında fiili bir durum da olmuştur.

Unutmamak gereken önemli bir diğer husus, birleşme azminden kaybetmemektir. Şartlar iyiye veya kötüye gidebilir. Biz hangi şartlarda olursa olsun, önümüzde şimdi olduğu gibi ne kadar ciddi engeller olursa olsun, yakınlaşmak, birleşmek için gayretten beri durmamalıyız. Yeryüzünde güçler

mücadelesinde birer piyon olmak yerine, denge oluşturan faktörlerden birisi olmak istiyorsak güçlü olmak, güçlü olmak içinde birlik olmak zorundayız. Bu yazıda işte bu zoru başarabilmek için hangi hususlara dikkat etmemiz gerektiği üzerinde durulacaktır. Bu zoru ve onu aşabileceğimizi anlatabilmek bakımından biraz geriye gitmekte fayda var:

Daha 1990'a varmadan, Sovyetler Birliğinin kendini feshetmeye gittiği, Gorbaçov'un Glasnost ve Perestroyka sloganları ile iyice belli olmuştu. Böylece bilim dünyasında, hep tartışılan bir sürecin tersi gerçekleşiyordu. Marksist telâkkilerin etkisinde hemen herkes özellikle solcu aydınlar, materyalist diyalektik anlayışın görüşünü benimseyerek tarihî sürecin kapitalizmden sosyalizme ve oradan da komünal topluma geçiş ile devam edeceğini düşünürken, sevgili Yakup Ömeroğlu'nun ifadesiyle, sosyalizmden kapitalizme geçiş süreci diye bir fiilî durumla karşı karşıya kaldık.

1985-1990 arasında Doğu Avrupa ülkelerinde sosyalist düzen, kalabalık toplantılarla yıkılırken Türkiye'de birçok milliyetçi muhafazakâr aydın, biraz da birbirine zıt iki duygu arasında kalmıştı: memnuniyet ve hayret. Memnunduk, çünkü komünizm çöküyordu; çöken Türkistan ve Kafkasya'da insanımıza çok zarar veren, onları kendi kimliğinden koparan, mankurtlaştıran komünizmdi.

Öte yandan hayret ediyorduk. Çünkü yıkılışı simgeleyen başka bir olay yoktu; sadece büyük kalabalıklar toplanıyor ve gösteri yapıyordu. Bir de Polonya'da Walesa'nın önderliğinde işçi grevleri... Türklüğün ve esasen insanlığın can düşmanı olan komünizmin kâğıttan kaplan olduğunu doğrusu görememiştik. Bu bizler için, sevinilecek bir olgu idi şüphesiz.

Fakat bu sevinç biraz buruk bir sevinçti.

Sevincimizin niçin buruk olduğunu bu toplantıların birisi ile ilgili bir belgesel haberde gördüm: Sanıyorum Macaristan'ın başkenti Budapeşte'de, kalabalık bir topluluk bir meydana toplanmış, hatipler konuşmuş, insanlar mevcut rejime kızgınlıklarını ve değişim arzularını sloganlar haykırarak dile getirmiş ve sonra toplantı sona ermiş, kalabalık dağılmıştı. Geriye kalan, çör çöp, kırılmış ağaç dalları, gazete artıkları gibi zibil ve yapay bir tepede iki demir çubuğun arasındaki Lenin portresinin sökülmüş ve tepe üstü yere çakılmış görüntüsü idi.

Bir hafta sonra meydan temizlenmiş, tepe eski haline getirilmişti. İki demir çubuğun arasında biz yine Lenin portresi beklerken, görüntüyü yakınlaştıran kamera, karşımıza bir reklâm panosu çıkarmıştı. Panoda bir Coca-Cola şişesi ve yanında mini etekli bir genç kızın etek kısmı, yani göbeğiyle dizinin arası vardı.

Biz nasıl buruk olmayaydık? Düşman yenilmişti ama yenen biz değildik. İnsanın, birçok din nazarında çok da meşru sayılmayan arzu ve isteklerini tahrik ederek para kazanma yolunu tercih eden bir sermaye idi zaferi kazanan...

Sovyetlerin dağılacağına 1990'dan 15 yıl önce gözümüzle görsek inanmazdık. Ama dağıldı. Bundan sonrası için de ümidimizi, bütün olumsuzluklara rağmen kaybetmeye gerek yoktur. "Rabbim isterse sular büküm büküm burulur." Yeter ki bir gayret edelim, Allah'ın yardımını hak edecek işler yapalım.

2. Gerçekçi Olmak ve Empati Yapmak

Sovyetler Birliği'nin dağılması Türk Dünyası için bir dönüm noktasıdır. O günleri hatırlamak gerekiyor. Gerçi Türk Dünyası dediğimiz coğrafya Sovyetler Birliğindeki soydaşlarımızın yaşadığı coğrafyadan ibaret değildir. Türk Dünyası, Çin seddinden başlayıp Adriyatik Denizine kadar uzanan geniş bir coğrafyada soydaşlarımızı ve yaşadıkları yerleri ifade eden bir kavramdır. Batı Avrupa'da yaşayan kardeşlerimizi ve Amerika kıtasında, Hindistan, Avusturalya ve Yeni Zelanda'da yaşayan Türkleri de düşündüğünüz zaman Türk Dünyası çok daha geniş bir coğrafyanın adı haline gelir; doğrusu Türk'ün yaşadığı her yer Türk Dünyası'dır. Bununla birlikte Sovyetlerin dağılmasına, Türk Dünyası kavramı bakımından ayrı bir önem atfediyoruz. Çünkü Türk Dünyası gerçeği ve kavramı o zamandan itibaren yaygın olarak kullanılır hale geldi ve Türk Dünyası'nın çok önemli bir bölümünü Sovyetlerdeki kardeşlerimiz oluşturuyor.

Benim dindar bir arkadaşım geçenlerde, "hocam oralar bitmiő, adamlar dua edip âmin derken bile Őerefe deyip içki kadehi kaldırıyorlar" diye bir hüküm beyanında bulundu. Buna karşılık Türk Cumhuriyetlerinden bir dostum yıllar önce,

"Orhan Bey beni hakir görmeyin, 'bu ne biçim Müslüman' diyerek bana tepeden bakmayın. Ben Allah'a inanıyorum ve Müslümanım. Ama bunun dışında başka bir Şey söyleyecek bilgiye sahip değilim. Çünkü biz üç nesil ateist eğitimden geçtik. Babam da ben de 'Allah var' diyemedik. Evde gizli gizli Allah'ın varlığını ikrar ettik."

Bu dostum o Şartlarda Müslüman olduğunu unutmamıő ve Allah'a inancını korumuősa Şükretmek gerekir. O dostumla bu sohbeti yaptığımız esnada onun cennete benden daha yakın olduğunu hissetmiőtüm.

1552’de başlayıp 1890’larda tamamlanmış bir Rus istilâsı ardından Bolşevik dönem, Türkistan ve Kafkasya coğrafyasında insan faktörünü çok etkiledi. Kardeşlerimizi bir taraftan birbirlerinden farklı siyasi kimlikler benimsetilmeye, bir taraftan “Homo sovyeticus” gayretleriyle Ruslaştırmaya tabi tutuldu. Ateist bir eğitimle geniş kitleler dinden uzak yetiştirildi, Stalin’den sonra çok küçük bir dini cemaat de dinini günümüz insanına uymayacak bir taassupla algıladı ve uyguladı. Zenginler ve toprak sahipleri “Gulag / burjuva” nitelemesiyle Sibiryâ’ya sürüldü, istiklâl ve birlik için çalışanlar Pantürkist, faşist suçlamasıyla cezalandırıldı. Geri kalanlar da sindirildi ve birer mankurt yapılmak istendi.

Bütün bu uygulamalara biz maruz kalsaydık ne olurduk? Bütün bu uygulamalara rağmen bugün ilgili coğrafyadaki kardeşlerimiz kendi etnik ve siyasi kimlikleriyle birer varlık iseler şükretmek durumundayız.

“Hepimiz Türk’üz” deyince tepki gösteriyorlarsa, Türk olmadıklarını söylüyorlarsa bundan dolayı onları suçlamak yerine sabırla bir olduğumuzu, aynı ağacın dalları olduğumuzu, bu ağaca asırla önce v Türk denildiğini, ağacın isminden daha mühim olanın kökümüzün bir olması olduğunu anlatmalıyız. Bunu samimiyetle yatığınız zaman kabul gördüğünüzü müşahade edeceksiniz. Kaldı ki, bu konuda da empati yapmak durumundayız:

20. asrın son çeyreğinde Türk Dünyası gerçeği ile karşı karşıya gelindiğinde Türkiye’de bir tarafta bu gerçeğe “safsata” diyenler, diğer tarafta bu gerçek ile karşılaşmaktan heyecan duyanlar, sevenler vardı.

Türk Dünyası için "safсата" diyenler, onunla ilgilenmeyi "Turancılık", Turancılığı da "ırkçılık, faşistlik, pantürkistlik, İslamiyet öncesi Türk Kültürüne dönüş özlemi, şamancılık" olarak gören zihniyetler, 1992'den sonra nasıl bir dönüşüm geçirdi? Bir zamanların meşhur karikatüristleri, kafasında börk, sırtında sadak, elinde ok yay, at üstünde Turan'a sefere çıkan Rahmetli Türkes tiplerinden nasıl vaz geçti veya vazgeçti mi?

Osmanlının son dönemlerinden itibaren aydınlarımızda gördüğümüz kendi öz değerlerine yabancılaşma olgusu, bu "Turan" konusunda da kendini gösterdi. Yalnız Turan konusuna soğuk bakan, hatta hasmane tutum içerisinde olan kesim, sadece batılılaşma gereğine inanarak kendine yabancılaşan aydınlar değildi. Anadoluocular ve İslâmcılar da konuya olumsuz yaklaşıyordu. 3 Mayıs 1944 tutuklamalarıyla başlayan ve o dönemin iktidarına yakın basın ve bürokratlar eliyle yürütölen bir karalama kampanyası maalesef etkili olmuştu.

Anadolucuların bir bölümü, Anadolu'ya gelen Türklerin burada mevcut yerliler arasında ekalliyette kaldığını, zaman içerisinde Anadolu'da yeni bir kültür etrafında şekillenen milletin yeni bir millet olduğunu, hatta temel renklerinin Helen medeniyetinin izlerini taşıdığını düşünüyorlardı. Bu Anadoluocular içinde mukaddesatçı milliyetçiler diyebileceğimiz bir grup insaf sahipleri vardı. Bunlardan meselâ Türkiye Yazarlar Birliğı Kırım'a Taşkent'e, Almatı'ya, Ufa'ya ve Kazan'a aşkla şevkle koştular; kendilerini Turancı sayanlardan daha Turancı duygularla bezenmişlerdi.

Türkiye'de bütün bu dönüşümlere rağmen, günöbirlik değışmelerden etkilenmeler vardır. Oysa bizim hedeflerimiz

bakımından uzun soluklu aydınlara ihtiyacımız vardır. Türk Dünyasını bir taraftan ideolojik motivasyonlar için gerekli iŐtah açıcı bir garnitür haline getirmemek, diğer taraftan da ilgiyi soğutmamak ve bilhassa aydın kesimde olabildiğince yaygın hale getirmek gerekiyor. Bu çalışmaları yapacak üniversitelerimiz ve Türk Ocakları gibi sivil toplum kuruluşlarımız çok Şükür var; yeter ki gayret edilsin, ihmal edilmesin.

3. Türk Dünyasını Bir Bütün Olarak Algılamak

Türk Dünyasını çalışırken Őüphesiz “bütüncü” bir yaklaşım gereklidir. Türk Dünyasının bir yöresine herhangi bir sebeple gidip gelenler, bir yöresiyle yine Şu veya bu sebeple ilgilenenler veya köken olarak Türk Dünyasının bir yöresinden gelenler Türk Dünyasının sadece o yöresini görüyorlar ve sadece o yöresiyle ilgileniyorlar. Sanırsınız ki Türk Dünyası, o küçük coğrafyada yaşayan o küçük Türk topluluğundan ibarettir.

Bir yöreyle ilgilenmek Őüphesiz kaçınılmaz bir durumdur. Herkes Türk Dünyasının her tarafıyla zaten fiilen ilgilenemez. Burada vurgulanmak istenen görüş alanınızı kapatan önünüzdeki ağaçtan ormanı görememek halidir. Siz o ağaçla ilgileneceksiniz ama ormanın tamamını görmezden gelemezsiniz. Bir misalle anlatmak belki daha kolay olur:

1988 yılında Afganistan Türklerine Yardım kampanyası yapıyorduk. “Afganistan Türklerine yardım yapıyorsunuz da niye Doğu Türkistan’a yapmıyorsunuz?” diye bir ithamla yüz yüze gelince ŐaŐırmıŐ kalmıŐtım. Bakın Şimdi Türk Ocakları Suriye ve Irak Türkmenlerine yardım kampanyaları yapıyor. “Hayır öncelik onlara değil Afganistan Türklerine olmalıdır”

gibi bir bağnaz tutumdan kaçınmamız gerekiyor.

4. Türk Dünyası Merkezlerini Disiplinler Arası Oluşturmak

Türk Dünyasıyla ilgilenenler elbette kendi mesleki alanları bakımından ilgilenecektir. Ancak kimi dilci dil meselesiyle, ilahiyatçı din meselesiyle ilgilenirken, dış politika uzmanı uluslararası ilişkiler zaviyesinden Türk Dünyasına bakarken Türk Dünyasının tek meselesi o ilgilendikleri konuymuş gibi yaklaşmaktadırlar. Bundan dolayı uzmanları kınamaya çok da hakkımız yoktur. Elbette herkes kendi ilgi alanı açısından Türk Dünyasını çalışacaktır. Olsa olsa Türk Dünyası çalışırken, ilgi alanları birbirinden bağımsız olmadığı için daha bütüncü, daha disiplinler arası bir yaklaşım beklenebilir. Türk Dünyası bu şekilde ele alındığı zaman, daha objektif bir bakış açısı yakalanabilir. Meselâ konusu “Müslümanlık” olan bir araştırmacı veya başka bir konu çalışan ama dindar olan bir başka araştırmacı, “kardeşim buralar elden çıkmış, din diyanet hak getire” diye bir kanaatle dini hayatı algılırsa bu eksik olur. Çünkü Sovyet döneminde Ateist bir eğitim çarkından geçen insanların çoğunun dinle ilgili bilgisi neredeyse sıfırdır. Dolayısıyla konu, sadece dini yaşayış açısından değil onu etkileyen bütün alanlar bakımından ele alınmalıdır.

Aslında disiplinler arası bakış, üniversite yöneticilerimizin konuyla ilgili araştırma ve uygulama merkezleri kurarken daha isabetli davranmalarını sağlayacaktır. Üniversitelerimizde Türk Dünyası Araştırma ve Uygulama Merkezleri kurulurken konu, Türkiyatçıların, Türkologların alanı olarak telakki edilmekte ve o zaman alan Türk tarihi uzmanlarıyla Türk dili ve edebiyatı uzmanlarına bırakılmaktadır; sosyal antropoloji, etnografya

ve müzik gibi halk yařayıőı ve kültürü ile alakalı alanlar ise zaten Türkiyat alıőmaları arasında olması gerektiği halde ihmal edildiği için Türk Dünyası çalışmalarında eksikliği hep hissedilmektedir. Bu yaklaşımı Şu Şekilde düzeltmek gerekmektedir:

Tarih ve Dil Őüphesiz Türk Dünyasının en önemli iki disiplindir; bunlara halk bilimlerini de eklemek gerekir. Türk Dünyası alıőmaları bu alanlar ihmal edilerek yapılamaz; hatta Türk Dünyası çalışmalarının ana eksenini bu alanlardır; fakat bunlar dışında kalan alanlara da gerek vardır. O bakımdan Türk Dünyası Araştırma Merkezleri, disiplinler arası bir yaklaőımla kurulmalıdır. Tarih ve dil mutlaka olmalı, ama onun yanında bütün alt disiplinleriyle halk bilimleri, ekonomi, uluslararası ilişkiler ve jeopolitik, ilahiyat, evrebilim ve tarım, hukuk, sosyoloji, sosyal ve kültürel antropoloji olmalıdır. Türk Dünyası Araştırma ve Uygulama Merkezleri kurulurken, niversitenin kapasitesine göre, ilgili alanlardan mümkün olanların Türk Dünyası Dil Araőtırmaları Anabilim Dalı, Türk Dünyası Müzik Araőtırmaları Anabilim Dalı vs. gibi birer anabilim dalı olacağı kurumlar ngrlmeli, ama niversitenin ufkunda bütün disiplinlerin birer anabilim dalı olması bulunmalıdır.

5. Türk Dünyasında Bizimle Aynı Kaderi Paylaşmış Türk Olmayan Kardeşlerimizi de Bütünün İçinde Saymak

GiriŐte de ifade edildiği gibi, Kazak, Kırgız, zbek, Uygur, Irak ve Suriye Türkmenleri, Türkmenistan Türkmen'i, Azerbaycan Trk, Türkiye Trk, Balkan Türkleri, Kırım ve Kazan Tatarı, Saka, Teleüt, Őor, Hakas, Altay, Başkurt, ÇuvaŐ, Karaçay, Malkar, Kumuk, Nogay, Batı Avrupa Türkleri ve daha

başkaları bu Türk Dünyası denilen coğrafyanın etnik dokusunu oluşturuyor. Öte yandan bizimle birlikte yaşayan ama dilleri bizimkinden farklı olan Kürtler, Çerkezler, Çeçenler, Tacikler, Boşnaklar, Moğollar ve başkaları da tarihin bir döneminde bizimle aynı kaderi paylaşmış olan topluluklar bizim "Türk olmayan kardeşlerimizdir". Onları da Türk Dünyası bütünü içinde saymamız için çok sebep var.

Bu etnik dokuyu nasıl çalışacağız, hangilerini öncelikle ele alacağız? Çok öncesinden beri üzerinde çalışılması gerektiğini düşündüğüm bir olgu, bu etnik dokudur. Tarih boyunca Farslarla Türkler arasındaki ilişkiler coğrafyamızda bir tampon bölge oluşturdu. Pamir yükseltilerinden başlayıp Pakistan'ın kuzey doğusundan, Afganistan ile Tacikistan ve Özbekistan'ın sınır hatlarından batıya doğru Hazar'ın güneyinden ve kuzeyinden, Kafkasya ve İran üzerinden Doğu ve güneydoğu Anadolu'ya, oradan da Irak ve Suriye hudutlarımız boyunca Akdeniz'e uzanan yer yer daralıp genişleyen bir şerit... Bu şerit üzerinde yaşayan irili ufaklı onlarca etnik grup var. Bunların sosyal antropolojik, etnolojik ve etnografik özelliklerini ortaya koymaya yönelik araştırma projeleri yapılması lazım. Bunlar bize Kürt gruplarıyla Tacikler hakkında, Farsça konuşan diğer topluluklar hakkında önemli bilgiler verecektir.

Bu etnik grupların genetik olarak bizimle ne kadar akraba oldukları ayrı bir konudur ve o kadar da önemli değildir. Bütüncü yaklaşım içinde kader birliği yapmış olmamız ve gelecekte de ortak bir kaderi paylaşacak olmamız, onları bütünün içinde saymamız ve onların da bunu kabul etmesine gayret etmemiz için yeterli sebeptir.

6. Sonuç: Havf Ve Reca Arasında

Birliğimizi gerektiren birçok konjonktürel sebep vardır. Batı ülkelerinin, uluslararası ilişkilerde hak yerine menfaati gözetilen bir anlayıőa sahip olduğunu Ermenistan Azerbaycan ilişkilerinde bir kez daha gözlemliyoruz. Ortadoğu (Irak, Suriye, İıan ve Şu anda dikkati çekmese de Suudi Arabistan) Türkleri, Doğu Türkistan, Kıbrıs ve Batı Avrupa Türklüğu varlıklarını geleceğe taŐımak diye ifade edebileceğimiz bir olgu bakımından kardeşlerimiz adına endiŐe duymak durumundayız. Türkistan Cumhuriyetlerinin Su problemini bir an önce halletmeleri bölgede istikrarlı bir birlikteliğin en önemli şartıdır.

Gelişen ilişkiler yumağında varlığımız geleceğe taŐımak ve piyon ülkeler değil başat bir güc konumunda olmak için birlik olmamız şarttır. Eğer birliğimizi sağlayamazsak, Allah esirgesin, gelişen İpekyolu projesinde kimimiz Çin, kimimiz Rusya, kimimiz Amerika'nın yanına savrulup birer piyon ülke konumuna kalırız.

Bu noktada Türkiye'ye ve Türkiye aydınına çok görev düŐmektedir. Türkiye kardeş cumhuriyetlerin bağımsızlığını tanıyan ilk ülkedir. Türkiye'nin gururu olan bu davranıŐ, kardeş cumhuriyetlerin yöneticileri ve halkları tarafından da hâlâ muhabbetle ve takdirle hatırlanmaktadır. Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi'ni uluslararası Türk Kazak Üniversitesi haline getiren Namık Kemal Zeybek Kazakistan'da ve Türk Dünyasının diğer yörelerinde ilgililer tarafından saygıyla anılmaktadır.

Türkiye tarafının bu faydalı işleri yapmaya devam ederken

bu yazıda işaret edilen hususlara dikkat etmesi, birliğe giden yoldaki engebeleri, engelleri aşmayı kolaylaştıracağını bilerek hareket etmek gerekir.

Geleceğe yönelik objektif öngörüler karamsar olmamıza, endişeli olmamıza yol açmaktadır. Buna karşılık akılcı ve gerçekçi gayretlerle birliğimizi pekiştirebilirsek Ziya Gökalp'in Türkçülüğün Esasları isimli kitabında en uzak diye gösterdiği hedeflerin çok yakın olması işten bile değildir.

Dün Rusya için imkânsız görülen Sovyetlerin kendini feshetme olgusu gerçekleşti. Yarın için de ABD'nin bir güç olmaktan çıkması imkânsız görülebilir. Ama Rusya'nın başına gelen ABD'nin de başına gelirse bu artık bir sürpriz olmayacaktır. Ne var ki biz bu tip beklentilere bel bağlamadan, kendi göbeğimizi kendimiz kesebilmeliyiz.

Özet olarak Türk Dünyası'nın birlikte bir güç haline gelmesi, çok zor görünmektedir; hatta kimilerince imkânsız görülebilir. Ancak biz gayret edelim, doğru tavırlarla, doğru okumalarla, doğru hedeflere yönelelim. Samimiyetle bir tehdit gücü olmak yerine bir huzur ve barış gücü olmayı murat edelim. Tarihimizin şahitliğinde geleceği yine biz kurgulayabiliriz.

O tarihin şahitliği göstermektedir ki, yeryüzünün ihtiyacı olan "Küresel Adalet" bizim tarafımızdan tesis edilebilir.

Yarın elbet bizim elbet bizimidir

Gün doğmuş gün batmış ebet bizimidir.

BALKANLARDA TÜRK VARLIĞI VE TÜRKİYE-BULGARİSTAN İLİŞKİLERİ

İsmail CİNGÖZ

Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Uzmanı

Türkler Balkanlara Karadeniz'in kuzeyinden ve Anadolu'dan olmak üzere iki şekilde gelmişlerdir. II. Yüzyıldan itibaren XI. Yüzyıl ortalarına kadar dalgalar halinde Karadeniz'in kuzeyinden gelen Türk boyları uzun yıllar Balkanlara hüküm sürseler de zamanla Hıristiyanlığı benimseyerek Slavlaşarak asimile olmuşlardır. Anadolu üzerinden gelen Türkler ise İslam unsurunu da beraberlerinde getirmişlerdir. Osmanlı Devletinin bölgeye hâkimiyeti ile 500 yıldan fazla bir süre yeniden Türk yönetimine geçen Balkanlarda bazı yerli halkla birlikte Kuman/Kıpçak Türkleri de İslamiyet'i seçerek yeni gelen Türkler ile bütünleşme yaşamıştır. Fakat 1774 Küçük Kaynarca Antlaşması ile ilk kez başlayan göç olgusu, Anadolu istikametinde 1989 yılına kadar devam etmiştir. Göç edememiş olanları ise baskı, şiddet, asimilasyon ile karşı karşıya kalmıştır.

Türkiye, Osmanlı bakiyesi topraklarda kalan Türk nüfus ile kültürel ve ekonomik bağlarını arttırarak ilişkilerine devam ettirmelidir. Aksi takdirde benliklerini kaybederek yok olmak tehlikesi altındadırlar.

Batı için Türk İslam'ı çağırıştırıyor olsa da Türk Dünyası denilince sadece Müslüman Türkler anlaşılmalıdır. Dünyasının birçok bölgesine yayılmış olarak yaşayan ve büyük bir kavim olan Türkler içerisinde Hıristiyanlık ve Yahudilik başta olmak üzere farklı inançlara sahip Türklerin de olduğu

unutulmamalı, DıŐıŐleri Bakanlığı başta olmak üzere karar alıcı mekanizmalar Türk Dünyasını bu gözle ele alarak sıkı kültürel ve ekonomik ilişkiler geliştirmelidir.

Avrupa ve Balkanlarda Türk varlığı; Türklerin Batı Kolu olan İskitlerin M.Ö. II. Yüzyılda Karadeniz'in kuzeyinden Avrupa'ya baŐlattıkları ilk göçler ile başlamıştır. Bu göçleri Hun Türkleri IV. yüzyılda, Avar Türkleri V. yüzyılda, Peçenek Türkleri IX. yüzyılda ve Kuman (Kıpçak) Türkleri XI. yüzyılda devam ettirdiler.

Balkanlara diğer Türk geçiŐleri ise Anadolu üzerinden olmuştur. Bu göçler 11. Yüzyıldan itibaren üç Şekilde gerçekteŐmiŐtir.

Birincisi 1065 yılında Konya bölgesine gelerek yerleŐen 55.000-60.000 civarında Müslüman Yörük-Türkmen nüfusu Dedeağaç, Kavala ve Selanik üzerinden deniz yolu ile Batı Trakya, Rodoplar ve Makedonya bölgelerine Bizans yöneticileri tarafından yerleŐtirilerek iskân edilmişlerdir.

İkincisi Osmanlı Devleti'nden 11 yıl önce Aydınöğlu Umur Bey tarafından gerçekteŐtirilmiŐtir. 1341'de Bizans İmparatoru III. Andranikus'un ölmesi üzerine yaşanan taht mücadelesinde Kantakuzen'e yardım için Umur Bey donanma ile Rumeli'ye geçmiŐtir.

Üçüncü olarak Osmanlı PadiŐahı Orhan Gazi'nin oğlu Őehzade Süleyman PaŐa 1352 yılında Gelibolu Yarımadasına geçerek bir yıl içerisinde Tekirdağ bölgesini fethetmeyi başarmıştır. Fakat burada Őunu belirtmek gerekir ki; Balkanlar ve Avrupa yüzyıllar boyunca varlıklarını sürdüren Türkler içerisinde hiçbirisi Osmanlı Devleti gibi kültürü ve etnik unsuru ile kalıcı

olmayı başaramamıştır.

Balkan halkları, özellikle de Ortodoks-Slav kökenli olanlar Osmanlı dönemi ile Müslüman Türklerin Balkanlar üzerinden Avrupa'ya geçmiş olmaları ile birlikte yerleşmelerinin bir sonucu olarak; siyasal, ekonomik ve kültürel yönden Osmanlı egemenliği döneminde geri kalmış olduklarını iddia etmektedirler. Ayrıca Osmanlı'yı bölgeye İslam'ı getirmekle; Arnavutlar, Boşnaklar ile Kosova ve Arnavutluk'ta "Goran" , Makedonya'da "Torbeş" , Sırbistan'da ise daha çok Gora Bölgesinde yaşadıkları için "Goralı Sırp kökenli Müslümanlar" olarak adlandırılan Pomak Türkleri'nin kısmen veya tamamının Müslüman olmasına sebep olmakla da suçlanmaktadır. Bu hususları Osmanlı'nın bölge için en önemli olumsuz etkileri olarak görmektedirler. Bu nedenler başta olmak üzere Türklerin Balkanlara geçtiği günden itibaren biriktirdikleri bir nefret söz konusudur ve bu nefretlerini 1683 Viyana bozgunundan itibaren açığa çıkartmalarının sonucu olarak ayaklanma hareketlerinin başladığı görülmektedir.

Viyana bozgunundan sonra zamanla toprak kayıpları yaşanmayabşladığı bilinmektedir. Osmanlı Topraklarından ilk göç hareketleri 1768-1774 Kırım Savaşı sonrasında imzalanan 21 Temmuz 1774 Küçük Kaynarca Antlaşması ile Azak bölgesinin Ruslara kaybedilmesi sonrasında yaşanmıştır. Fakat en yoğun göçler 1877 yılından sonra yaşanmıştır. Tarihte 93 harbi olarak bilinen 1877-78 Rus-Türk savaşının ardından başlayan göçler 1990'lara kadar neredeyse kesintisiz olarak devam etmiştir.

Balkanların büyük bir kısmından çekilmek zorunda kalan Osmanlı topraklarında yeni devletler kuruldu. Bulgaristan

da yeni kurulan bu devletlerden birisidir. Ancak yeni kurulan Bulgaristan başta olmak üzere Balkan devletlerinde nüfusun yarısından fazlası Türk ve Müslüman ahaliden oluşmaktaydı. Bu nedenle Türk-Müslüman nüfustan kurtulmak için her yola başvurdular. Zorla göç ettirme, zorla din deęiőtirme, sürgün, toplama kampları, zorla isim deęiőtirme gibi her türlü zulüm ve baskı yöntemleri uygulamaya başvurulmuştur.

Bulgarlar Bulgaristan'daki Türk azınlığı asimile etmenin en etkin yolu olarak, Türkleri örf ve adetlerinden ve daha da vahimi yüz yıllarca bayraktarı ve koruyucusu olduğu İslam dininden koparmak olduğunu belirleyerek bu yönde çalışmalarını yoğunlaştırmışlardır.

İslam dinine karşı propaganda faaliyetlerinin yanında Türklerin örf ve adetlerinin, gelenek ve göreneklerinin zamanının geçtiği ve geri kalmışlığın simgesi olarak göstermeye çalıştılar.

Bulgaristan içişleri Bakanlığı'nda Türk masası olarak bilinen bir masa kurulmuş ve maalesef Türkler üzerinde baskı kurmaya yönelik olarak çalışan bu masa faaliyetlerine hâlen devam etmektedir. 1990 yılından sonra İçişleri Bakanlığı'nda belki de Bulgaristan'da değişmeyen tek masa Türk masası olmuştur. Bulgaristan'da 1989 yılında komünizmin çöküşü ile birlikte çok partili sisteme geçilmiş ve yeniden yapılanma yapılmıştır.

Komünizmin çöküşü döneminde Bulgaristan'daki Türklerin siyasi yapılanma çalışmaları ile ortaya çıkan Hak ve Özgürlükler Hareketi (HÖH)'nin kuruluşunda Bulgar derin devletinin etkin bir şekilde yer aldığı çeşitli platformlarda dile getirilmektedir. Zira bu iddialar içerisinde "HÖH yönetiminde

yer alanların Bulgar gizli servis elemanları oldukları” gibi ciddi savlar (Arslantaő, t.y.; Ulutürk, 2017; 25-27) da bulunmaktadır. Eğer bu iddiaların doğruluk payı var ise “HÖH’ün faaliyetlerini destekleyen dönemin Türkiye Dıőıőleri ve karar alıcı mekanizmalarının da sorumlulukları ve kusurları var (!)” diye bir durum da ortaya çıkıyor demektir.

Bulgaristan’da son yıllarda milliyetçiliğin artış eğilimi görölmektedir ki, 26 Mart 2017 Bulgaristan Genel seçimleri sonucunda Eski Başbakan Boyko Borisov’un GERB Partisi oyların yüzde 32.55’ini alarak birinci parti oldu ve ırkçı ve aşırı milliyetçi görüşleriyle tanınan Birleşik Vatandaşlar Koalisyonu ve İrade Partisi milletvekillerinin desteği ile güvenoyu aldı. Bulgaristan İçin Bulgaristan Sosyalist Partisi (BSP) koalisyonu ile Hak ve Özgürlükler Hareketi (HÖH) partisi milletvekilleri ise Borisov’a güvenoyu vermediler (Kırcaali Haber, 2017). 240 üyeli parlamentosunda GERB 96 (%32,55), BSP 79 (%27,02), Birleşik Vatandaşlar 27 (%9,12), HÖH 26 (%8,94) ve Volya (İrade) 12 (%4,16) sandalyeye sahip olmuştur (NTV,2017). Bu dağılım ile HÖH içerisinde 16, GERB içerisinde de 1 olmak üzere 17 Türk meclise girmeyi başarmıştır.

Son yıllarda Bulgar milliyetçiliği yükseliő gösterirken, Bulgaristan Türk-Müslüman nüfusunda ise kitlesel parçalanma görölmektedir. Öyle ki; Türk-İslam halkta idesel bir çöküş, kitlesel bir güven kaybı ve ekonomik olarak zorluklar yaşadığı bu günlerde aralarına nifak sokulduğu (Soytürk, 2017a) ve farklı siyasi partiler kurularak bölündükleri iddiaları gündeme gelmektedir.

Ayrıca son günlerde GERB Partisi’nin HÖH, Bulgar Savcılığının da DOST Partisinin kapatılması için dava açmaya

hazırlandığı, Çingene nüfusunun kontrol altına alınması için kız çocuklarından 2'den fazla çocuk yapmama taahhüdü almaya çalışılacağı gibi teyide muhtaç bazı bilgileri gelmektedir.

Türkiye-Bulgaristan Siyasi İlişkileri

Türkiye ile Bulgaristan dost, komşu ve müttefik iki ülke olarak ikili ticari ve ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi için hukuki prosedürler tamamlanmıştır. Komünizmin çöküşü sonrasında Bulgaristan Mart 2004'te NATO'ya, 1 Ocak 2007'de de AB'ye üye olmuştur. Türkiye en başından itibaren Bulgaristan'ın Batı ile entegrasyonunu destekleyen bir ülke olmuştur. 20 Mart 2012 Ankara'da yapılan Yüksek Düzeyli İşbirliği Konseyi (YDİK) toplantısı iki ülke ilişkilerinin gelişmesi için dönüm noktası olmuştur. İki ülke ilişkileri üst düzeyde devam etmektedir (Dışışleri Bakanlığı, 2017).

Fakat Bulgaristan 2017 genel seçim çalışmaları döneminde yaşanan bazı siyasi krizler ve yeni kurulan hükümet içerisinde Türk bakan olmaması, Türk kökenlilerin partisi konumunda olan HÖH'ün güvenoyu vermemesi ve aşırı milliyetçi görüşleriyle tanınan Birleşik Vatanseverler Koalisyonu ve İrade Partisi milletvekillerinin desteği ile güvenoyu almaş bir hükümetin iş başında olması önümüzdeki günlerde iki ülke ilişkilerini olumsuz etkileyebileceği değerlendirilmektedir.

Bu düşüncelerimizi desteklemek açısından; Bulgaristan'da 4 Mayıs 2017 günü yeni kurulan hükümet ile ilgili olarak Alman "Süddeutsche Zeitung" gazetesinde "Sofya yönetiminde milliyetçiler ve ırkçılar yer aldı" (Soytürk, 2017b) başlığını kullanması dikkatli gözlerden kaçmamıştır.

Türkiye-Bulgaristan ilişkilerinin merkezinde Bulgaristan'da

yaşayan soydaşlarımızdır. Bulgaristan 2011 resmi rakamları ile nüfusu %8,8'ine denk gelen 588.318 Türk azınlığın varlığı açıklanmıştır (Dışişleri Bakanlığı, 2017). Bulgaristan nüfusu içerisinde yer alan Türkler başta olmak üzere azınlıkları özellikle az gösterme çabası içerisinde. Zira 31.12.2016 tarihi itibarıyla nüfusu 7.150.784 kişidir ve bu nüfusun yaklaşık % 23'ünü (1.644.680) Türk-Müslüman kesimi oluşturduğu çeşitli raporlar kapsamında değerlendirilmektedir. Bu arada bu tür raporlarda geçen veriler ışığında Türkiye nüfusunun da tahmini %13'ü 1877'den itibaren Bulgaristan'dan göç eden soydaşlarımızın oluşturduğunu hatırlatmak isterim.

Türk-Müslüman nüfusun az gösterilmesinin bir nedeni de etnik ve dini kimlik ile ana dil konusundan kaynaklanmaktadır. Çünkü ana dilin de temel alındığı sayımlarda; Türkçe bilmeyen Türk-Müslüman nüfus kayıtlara Bulgar olarak kaydedilmektedir.

Ekonomik İlişkiler

Başlıca ihraç ürünlerimiz: mineral yakıtlar, bakır, plastik, elektrikli makine ve cihazlar, diğer makineler, metal cevherleri, demir-çelik.

Başlıca ithal ürünlerimiz: mineral yakıt, mineral yağlar, bakır, demir-çelik, yağlı tohum, meyve, elektrikli makine ve cihazlar, ağaç, ahşap eşya, plastik ve kurşun.

Bulgaristan dış ticaretinde Türkiye %7 civarında bir paya sahiptir (Dışişleri Bakanlığı, 2017) ve Türkiye, Bulgaristan'ın en çok ihracat yaptığı birinci ülke, en çok ithalat yaptığı dördüncü ülke ve ticaret ortakları sıralamasında ise dördüncü ülke konumundadır (T.C. Sofya Büyükelçiliği, 2007).

Bulgaristan'da yaklaşık 1.500 Türk Őirketi faaliyet yürütmektedir ve Bulgaristan'da Türk müteahhitlik firmaları tarafından tamamlanmış ve devam eden projeler tutarı 1,2 milyar Dolar'ı bulmuştur. Bulgaristan'daki Türk yatırımları 2 milyar Dolar düzeyindedir (Dışişleri Bakanlığı, 2017).

Türkiye Cumhuriyeti Ekonomi Bakanlığı'nın Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre yayınlamıŐ olduğu göstergelere göre Türkiye-Bulgaristan Ticaretinin Seyri aŐađıdaki gibidir;

Türkiye-Bulgaristan Ticaretinin Seyri Bin \$

Yıl	İhracat\$/Bin	İthalat\$/Bin	Hacim\$/Bin	Denge\$/Bin
2005	1.179.313	1.190.079	2.369.392	-10.766
2006	1.568.006	1.663.425	3.231.431	-95.419
2007	2.060.171	1.951.656	4.011.827	108.514
2008	2.151.534	1.840.008	3.991.542	311.527
2009	1.389.199	1.116.902	2.506.101	272.297
2010	1.497.384	1.702.534	3.199.918	-205.150
2011	1.622.777	2.474.621	4.097.398	-851.843
2012	1.684.992	2.753.650	4.438.642	-1.068.658
2013	1.971.247	2.760.303	4.731.550	-789.056
2014	2.040.157	2.846.185	4.886.341	-806.028
2015	1.675.928	2.254.180	3.930.108	-578.252
2015 / (1-12)	1.675.928	2.254.180	3.930.108	-578.252
2016 / (1-12)	2.384.116	2.139.942	4.524.058	244.174

(Ekonomi Bakanlığı, 2017)

Bulgaristan'ın geneline yayılmış bulunan Türk yatırımları cam, hipermarket iŐletmeciliđi, bankacılık, otelcilik ve turizm, tekstil, kimya, oto elektrik aksamı, kağıt, alüminyum, bira, sunta retimi, Őeker, enterkonneksiyon sistemleri ve konfeksiyon (T.C. Sofya Bykelçiliği, 2007) sahalarına yayılmış olduğu grlmektedir.

Turizm Alanındaki İlişkiler

Türkiye ile Bulgaristan arasındaki turizm ilişkileri, 10 Kasım 1964 tarihinde imzalanan Turizm Anlaşması kapsamında yürütölmektedir. Bulgaristan vatandaşlarına, 1 Temmuz 2001'den itibaren vize muafiyeti uygulanması turist sayısında belirgin bir artış sağlamıştır. Bulgar vatandaşları, ölkemizi ziyaret eden turistler arasında dördüncü sırayı almaktadır (T.C. Sofya Büyökelçiliği, 2007)

Ekonomik Yasal Zemin

- Türkiye-Bulgaristan Turizm Anlaşması, 10 Kasım 1964 tarihinde imzalanmış, 28-30 Temmuz 1997 tarihlerinde yeniden imzalanmıştır.
- Türkiye-Bulgaristan Ticaret Anlaşması, 11 Haziran 1974 tarihinde imzalanmıştır.
- Türkiye-Bulgaristan Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması, 6 Temmuz 1994 tarihinde Ankara'da imzalanmıştır. 18 Eylül 1997 tarihinde yürürlüğe girmiştir.
- Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması, 7 Temmuz 1994 tarihinde Ankara'da imzalanmıştır. Anlaşma, 17 Eylül 1997 tarihinde yürürlüğe girmiştir (T.C. Sofya Büyökelçiliği, 2007).

Önerilerimiz

Ben bu çalıştaya merkezi İstanbul'da bulunan Bulgaristan Türkleri Kültür ve Hizmet Derneği BULTÜRK'ü temsilen katılmış bulunmaktayım.

Türk Dünyası denilince yalnızca İslam Dinine mensup Müslöman Türkler veya etnik köken üzerinden yalnızca

Türk Irkından gelenler kast edilerek; görüş ve öneri ile söz alanlar görölmektedir. Bu beyanlar yanlıştır. Öncelikle bilinmelidir ki; Adriyatik'ten Çin'e, Sibiry'a'dan Ortadoğ'u'ya geniş bir coğrafyaya yayılmış bulunan Türk Milleti içerisinde sadece Müslüman Türkler veya sadece Irken Türk olanlar bulunmamaktadır. O şekilde değerlendirme durumunda özellikle Balkanlarda Osmanlı döneminde yaşanan İslamlaşma ile Türkleşen ve kendisini Türk hisseden Boşnaklar, Arnavutlar, Torbeşler, Goranlar ve Pomaklar göz ardı edilmiş olmaktadır. Zira esasında Pomaklar hattı zatında Osmanlı öncesi Hazar ve Karadeniz'in kuzeyinden bu bölgeye gelen Kuman/Kıpçak Türkleridirler. Ayrıca başta Yakut Türkleri başta olmak üzere Hıristiyan ve Yahudi Türk soydaşlarımız da göz ardı edilmiş olmaktadır. Bu saydıklarım Türkleşen ve kendilerini Türk hisseden soydaşlarımızdır. Türk Dünyası bütün bu akraba topluluklarımızla birlikte bir bütündür. Bunun böyle bilinmesi gerekir.

-Dışişleri Bakanlığının resmi internet sitesinde Bulgaristan nüfusu içerisinde %8,8 ile 588.318 Türk azınlığından söz edilmektedir Bu oran ve sayı yanlıştır. 31.12.2016 tarihi itibarıyla 7.150.784 olarak açıklanan Bulgaristan nüfusu içerisinde en az %23 Türk-Müslüman nüfus oranı vardır. Dışişleri Bakanlığımız Bulgaristan'da yaşayan soydaşlarımızın sayısını düşük göstererek hata işlemektedir, bu yanlış açıklamasını düzeltilmelidir.

-Bulgaristan'da sonuncusu 1989 göçü öncesine tekâmül eden; isim ve din değiştirmeye zorlama ile yaşanan Bulgar zulmü bu gün son bulmuş gibi görölmektedir. İsteyen soydaşlarımız tekrar eski isimlerini alabilme hakkını elde etmişlerdir ama bunun da bir maliyeti vardır. Kimlik, tapu, diploma, ehliyetler başta olmak üzere değiştirilen her

belgeye ücret istenmektedir. Bu maliyetleri karşılayamayan soydaşlarımız maalesef hala Bulgar ismi taşımaktadırlar. Türkiye Cumhuriyeti bu konuya bir çözüm bulmalı, iki ülke protokolü veya sağlanacak bir fon aracılığı ile soydaşlarımız Türk-Müslüman isimlerine kavuşturulmalıdır.

-Bulgaristan başta olmak üzere; Osmanlı bakiyesi Avrupa ve Balkan ülkelerindeki Türk eserleri ve vakıf malları ile Türk Mezarları her geçen gün sistematik bir şekilde yok edilmektedir. Zaman geçirilmeksizin bunların kayıtları çıkartılarak korunmaya alınması sağlanmalıdır.

- Bulgaristan'da yapılan 2016 ve 2017 erken genel seçimlerinde Türkiye tarafından Bulgaristan seçimlerine Soydaşlarımız ve çifte vatandaşlarımız üzerinden müdahale edildiği gerekçesi ile Bulgaristan hükümetinin; bazı bürokrat ve vatandaşlarımızı gözaltına alma ve sınır dışı etmesi ile siyasi krizin eşiğinden dönülmüştür. Şimdi iktidarda bulunan Bulgaristan hükümeti BERB Partisi ırkçı ve milliyetçi partilerin güven oylaması ile hükümet kurmuştur. HÖH içerisinde 16, BERB içerisinde 1 Türk Milletvekili olarak Bulgaristan Meclisine girmeyi başarmıştır ama hükümette hiç Türk Milletvekili bakan yapılmamıştır. Önümüzdeki günlerde başta ticari olmak üzere ikili ilişkilerde kriz yaşanacağı değerlendirilmektedir.

-Yine başta Bulgaristan olmak üzere Balkan ülkelerinde Türk ve Müslüman nüfusun yoğun olduğu yerleşim birimlerinde Türkçe derslerinin müfredata konulması için Türkiye girişimlerde bulunmalıdır. TİKA ve Yunus Emre Vakıfları ile oralara hizmet götürülmelidir.

-Bulgaristan ve Balkan ülkelerinde yatırım yapacak Türk

işadamlarının Türk-Müslüman halkın yoğun olduğu bölgelere yönlendirilmeleri sağlanmalıdır.

-Bulgaristan ve Balkan ölkeleri ile Türk Cumhuriyetlerinde tarım faaliyetleri ile ilgili master çalışmaları yapılmalı, boş tarım alanlarının ekonomiye katkı sağlamasına yardımcı olunmalıdır.

-Költür turları ile Türk vatandaşlarının Balkanlara, Balkanlardan da Türkiye'ye geziler düzenlenmelidir. Fakat Költür Bakanlığınca bilinçli rehberlerin bu turlara dâhil edilmesi sağlanmalıdır.

-Soydaşlarımızın Din ve ahlak költürlerinin yok olmaması için Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından din görevlileri bölgeye gönderilmelidir. Bu husus tarikat ve cemaatlere veya Arap ölkelerine terk edilmemelidir.

-TRT Avaz tarafından yapılan yayınlar yetersiz kalmaktadır. Osmanlı bakiyesi Balkan ölkelerine ve Türk Cumhuriyetlerine hitabeden radyo ve TV yayınları ve kanalları çoğaltılmalıdır.

- Türkiye'nin de katkılarıyla Bulgaristan başta olmak üzere, Balkan ölkelerinde Türk-İslam eserleri müzesi kurulmalıdır.

Başta görüş ve önerilerimiz olmak üzere, Bulgaristan ve Balkan ölkelerini kapsayacak çalışmalarda yer almaya hazır olduğumuzun bilinmesini istiyoruz.

Sonuç

Bulgaristan'da meydana gelen tüm tahribatlara rağmen disiplinli ve samimi çalışmalar ile orta ve uzun vadede son

derece olumlu neticeler alınacaktır. Unutulmamalıdır ki yapılan araştırmalara göre 2050 yılında Bulgaristan nüfusu beş milyona düşecek ve Bulgarlar azınlık durumuna gerileyecektir. Türkiye Cumhuriyeti de Bulgaristan'da Türk nüfusun başat durumuna geçmesi için tüm enerjisini seferber etmelidir. 1989 yılındaki gibi hazırlıksız yakalanmamalıdır. Bulgaristan Türklerinin ülkenin asli vatandaşları oldukları konusunda bilinçlendirilmeli ve ülkeyi sahiplenmeleri sağlanmalıdır.

Görüş ve önerilerimiz için BULTÜRK Derneği olarak bizler verilecek görevlere hazırız. Biz hem bilgi hem de ekip olarak yeterli olduğumuza inanmaktayız, karar alıcı mekanizmalar da bizlere inansınlar ve güvensinler.

Çalıştığınız Türk Dünyası için hayırlar getirmesini diliyorum, beni dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

ENDÜLÜS'TEN GÜNÜMÜZE İSLÂM NEDİR, NASIL ALGILANMALIDIR?

İSLAM TERÖRLE, KAOSLA, SAVAŐLA DEĞİL BARIŐLA, HOŐGÖRÜYLE VE HUZURLA ANILMALI

Şükrü MUTAF

Eğitim Yönetimi Bilim Uzmanı
(TODAİE E.)

Tarihin derinliklerinde İspanya'nın Endülüs olarak adlandırılan Güney bölgesinde kurulan İslam Devleti, (711-1492) Batı'ya medeniyeti götürmüŐtü. Endülüs'te bilhassa VIII-XI. yüzyıllar arasında toplumsal ve idarî hayatın pek çok alanında Müslümanlar ve Müslüman olmayanlar yan yana olmuşlardır. Bu alanlardan biri de evdir. Her ne kadar Müslüman kadınların Hristiyan ve Yahudi erkeklerle evlenmelerine müsaade edilmese de Müslüman erkeklerin Hristiyan ve Yahudi kadınlarla evlenmeleri teşvik edilmiş, pek çok Müslüman hanesi bir arada yaşama tecrübesinin hayata geçirildiği mekânlar olmuştur. Bir diğer alan ordudur. Endülüs Emevî ordusunda ilk teşekkül yıllarından itibaren Müslüman askerlerle birlikte ücretli Hristiyan askerler de var olmuştur. Günümüzde İspanya tarihinin millî kahramanlarından biri olarak ünlenen El Cid (Rodrigo Diaz de Vivar)'in uzunca bir süre Müslüman ordusunda hizmet ettiği unutulmamalıdır. Öte taraftan devlet kökleŐtikçe ve kendine güveni arttıkça idarî kadrolarda gayrimüslimler de istihdam edilmişlerdir. Yine Müslüman bilginlerin evlerini üç dinden öğrenciler açtıkları da bilinen bir gerçektir. Tarihçi İbnü'l-Hatib bize Beyyase'de oturan Abdullah b. Sehl adlı bilginin felsefe ve matematik derslerine Toledo'lu öğrencilerin akın ettiklerini

anlatır. Endülüs şehirleri üzerine yaptığı özgün çalışmalarıyla tanınan İspanyol sanat tarihçisi ve arkeolog TorresBalbas bu gerçeği şu çarpıcı cümlelerle dile getirir: “Müslümanlar, zimmî Hristiyanlar (Musta’ribler), Yahudiler, doğulu Araplar, Berberiler, kuzeydeki İspanyol krallıklarından gelen Hristiyanlar, Franklar, Cenevizliler ve Sakâlibe gibi Endülüs hayatına özel bir hususiyet kazandıran farklı dinler, farklı kültürler ve farklı soylardan insanlar kendi kıyafetleri içinde ve kendi lisanlarını kullanarak, çok renkli bir resim tablosunu andırırçasına şehir merkezinde dolaşmaktaydı”.

VIII-XII. yüzyıllar arasında Endülüs’teki bir arada yaşama tecrübesi, XII-XV. yüzyıllar arasında Endülüs’ün etkisiyle İspanya’nın kuzeyindeki Hristiyan krallıklara da sirayet etmiştir. Müslüman bilim mirasının Müslüman, Yahudi ve Hristiyan bilginlerin birlikte çalışması sayesinde Latinceye aktarılması böyle bir ortam içerisinde gerçekleşmiştir.

Yaşanan tarih bize, Müslümanların, Yahudilerin ve Hristiyanların geçmişte, sorunların ve gerilimlerin varlığına rağmen, bir arada yaşayabildiklerini, birbirleriyle etkileşim içine girdiklerini, bu etkileşim sürecinin medeniyet alanında olumlu sonuçlar üretebildiğini, buna mukabil savaş ortamı ve ruhunun tolerans ortamını kolaylıkla tersine çevirebildiğini göstermektedir. Batı XIX. yüzyıldan beri ikinci convivencia tecrübesini yaşamaktadır. Bu tecrübenin kalıcı olmasının en temel şartı, Batı toplumlarının geçmişte İspanya’nın içine düştüğü “tek dinli, tek kültürlü bir toplum inşa etme” hatasından uzak kalarak, çok kültürlülüğü araçsallaştırmadan özümseyen ve kurumsallaştırarak kalıcı kılan bir istikamete azimle yönelmeleridir. şüphesiz aynı şart, son iki yüzyıldır yenilmişlik psikolojisiyle tarihsel bilinçleri ve zihin koordinatları

iyice karışmış olan Müslümanlar için de geçerlidir.

Yüzyıllar öncesinde dinlerin ve kültürlerin bir arada (convivencia)* yaşayabildiğinin en güzel örneğini Endülüs'ün tarihinde, Hatay ve Halep'in geçmişinde görebiliriz. Peki ne oluyor da bu yüzyıllar süren birliktelikler, katliamlarla, acılarla, ayrışmalarla sonuçlanıyor? Müslümanların, Hıristiyanların, Yahudilerin bir arada yaşayabilmesinin önüne çıkan engeller nelerdir? Ahkâf Suresi 12. Ayette Yüce Allah "O Ku'andan önce, bir rehber ve rahmet olarak gönderilen Musa'nın kitabı (Tevrat) var. Bu, zulmedenleri uyarmak için (gönderilmiş) dili Arapça olan, (kendinden öncekileri) onaylayıp doğrulayan bir kitaptır. İyilik yapanlar için bir müjdedir." denmektedir. Aynı Yaradan'ın kavimleri olan bu dinlerin mensupları, kendi içerisindeki ayrışmanın yanı sıra dinsel ve kültürel ayrışma ile medeniyeti sağlayabilirler mi? Sanmıyoruz. Yakın geçmişte ve halen devam eden savaş, çatışma ve terör olayları yeryüzünde yaşayan her insanoğlunun sorunu olmaktadır. Saf inanın ötesine geçen dinsel yorumlar, siyasallaştıkça ayrışmaya, yanlış yorumlandıkça cehalete davetiye çıkarır olmaktadır. O halde, islâmın özünde olanı bütün açıklığıyla dışarı çıkarmada uluslararası bir işbirliğine, büyük uzlaşmayı yeniden yakalamaya ihtiyaç vardır. Bu da, terörle, katliamlarla ve savaşlarla anılan islâm aleminin bir araya gelip ortak anlamda birleşmelerini gerektirmektedir. O ortak payda; barış, huzur ve hoşgörü olmalıdır. Kayıt dışında gelişen dinsel yorumlar, terörle birlikte anılan islâm algısı, mezhepsel ayrışmalar ve islâm coğrafyasının yeraltı ve yerüstü zenginlikleri ile tarihsel geçmişinin yok olmasına, hepsinden öte milyonları bulan mülteciliğe yol açmakta ve sayısız ölümler gerçekleşmektedir. Yaşanan bunca acıya dur diyebilmek için, kayıpların, insanlarla birlikte tarihi ve kültürel mirasın da yok olmasının önüne geçebilmek için islâmın daha yalın, daha özgürlükçü, birleştirici ve erdemli

insanlar yaratmadaki rolünü öne çıkarma gereği oluşmuştur. Elbette nihai amaç, barış, huzur ve hoşgörünün egemenliğine hizmet etmek olacaktır.

UNESCO tarafından Hoca Ahmet YESEVİ yılı ilan edilen 2017 yılında islâm toplumlarının geleceğe olan borcu, islâm dininin doğru anlaşılması, uygulanması ve evrensel huzura erişilmesini sağlamaktır. Peki kimdir Hoca Ahmet YESEVİ?

11. yy.ın ikinci yarısında doğduğu düşünülen Hoca AhmedYesevi, Türkçe konuşan, Farsça'yı da bilen, Allah'ın ayetlerini, Hz. Peygamber sav.in sözlerini duyarak olgunlaşan bir öğretmendir. Yaşadığı hayatla, yaşanması gereken arasındaki o doğal uyumu yakalayan ve bu güzelliği halkıyla paylaşan biridir. Yesevi, hayatını öğrenmeye ve öğretmeye adanmış bir insandır. Öğrenilen her bilgi, hemen (müritlere) öğrencilere aktarıldığı için kısa sürede topluma yayılıyordu. Hikmetin kalpten kalbe konaklaya konaklaya yol alması böyle oluşmuştur. Bir yandan hakikatin bilgisini halkına öğretmeye çalışan Hoca Ahmet Yesevi, bir yandan da kaşık ve kepçe imal ederek geçimini kazanırdı. Kimilerinin menfaatçi tutumları ve halkı sömürdükleri vakidir. Onlar hem yanlış bir din anlayışını yaymışlar ve hem de kendileri bu tutumlarıyla değerli öncülerin halk nazarında onurunu lekelenmişlerdir. Hocanın gözünün ve gönlünün doygunluğu halkı öyle etkiler ki; halk da ona bakarak gönlü doygun yaşamayı öğrenir. Darda kalana yardımcı olmayı, gereğinden fazla olan dünya malına hırslanmamayı ve veren olmayı halkına öğreten Hoca Ahmet Yesevi, böylece öğrettiklerinin yanı sıra yaşadıklarıyla da manevi saygınlığı iyice artar. Din akla, mantığa uygun ve insanca yaşamı dikkate alan bir yapı arz eder. Böyle olunca en başta din önderlerinin halk bu konuda önder olmaları

gerekir. Ahmet YESEVİ Hazretlerinin en önemli özelliği, Arapça ve Farsça bilmesine rağmen çok sade bir Türkçe ile Hikmet denilen eğitici sözleri, Türkistan Türkleri üzerinde büyük izleri bırakmış olmasıdır. Ahi Evran, Hacı Bektaş, Mevlâna, Taptuk Emre, Yunus Emre gibi talebeler Anadolu'da Ahmet Yesevi Hazretlerinin çizdiği yolda ilerlemişler ve Türk dilini, edebiyatını, kültürünü özellikle İslâm dinini doğru olarak gelecek nesillere aktarmışlardır.

"Kâfir bile olsan, hiç kimsenin kalbini kırma, Çünkü kalp kırmak Allah'ı Teala'yı kırmaktır. Gönül kırık zavallı garip birini görsen, yarasına merhem koy, yoldaşı ve yardımcısı ol."

Federico Garcia Lorca'nın (1898-1936) hakikatleri söyleyen bir adamdı; Bizim Endülüs'ümüzde, bugünün İspanya'sında Müslümanlar, yedi asırdan fazla hüküm sürdüler. Bu hâkimiyetimiz, acıyla, gözyaşı ile kan ile bitti. İslam Hâkimiyetinde her türlü özgürlüğü sağlanan Katolikler; Endülüs'te Müslümanlara ve Yahudilere hayat hakkı tanımadılar. Bugün, İspanya'da Müslümanlardan geriye Elhamra Sarayı dışında pek bir şey kalmadı. Endülüs'le bağımızı sağlayan Muhyiddin İbni Arabî değil midir?

20. yy.dan gelen bu itiraf, dünya savaşlarından sonra gelinen noktada da bir uzlaşının sağlanamadığını görmekteyiz. Zira, 10 Aralık 1948'da ilan edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin önsözünde; İnsanlık ailesinin bütün üyelerinde bulunan haysiyetin ve bunların eşit ve devir kabul etmez haklarının tanınması hususunun, hürriyetin, adaletin ve dünya barışının temeli olmasına,

İnsan haklarının tanınmaması ve hor görülmesinin insanlık vicdanını isyana sevk eden vahşiliklere sebep olmuş

bulunmasına, dehşetten ve yoksulluktan kurtulmuş insanların, içinde söz ve inanma hürriyetlerine sahip olacakları bir dünyanın kurulması en yüksek amaçları olarak ilan edilmiş bulunmasına,

İnsanlık için zulüm ve baskıya karşı son çare olarak ayaklanmaya mecbur kalmaması için insan haklarının bir hukuk rejimi ile korunmasının esaslı bir zaruret olmasına,

Uluslararası dostça ilişkiler geliştirilmesini teşvik etmenin esaslı bir zaruret olmasına, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu,

İnsanlık topluluğunun bütün fertleriyle uzuvlarının bu beyannameyi daima göz önünde tutarak öğretim ve eğitim yoluyla bu haklar ve hürriyetlere saygıyı geliştirmeye, gittikçe artan milli ve milletlerarası tedbirlerle gerek bizzat üye devletler ahalisi gerekse bu devletlerin idaresi altındaki ülkeler ahalisi arasında bu hakların dünyaca fiilen tanınmasını ve tatbik edilmesini sağlamaya gayret etmeleri amacıyla bütün halklar ve milletler için ulaşılacak ortak ideal olarak işbu İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si'ni ilan eder.

Evrensel Bildirgenin ilk maddesi; "Bütün insanlar hür, haysiyet ve haklar bakımından eşit doğarlar. Akıl ve vicdana sahiptirler ve birbirlerine karşı kardeşlik zihniyeti ile hareket etmelidirler." şeklindedir.

Kuran-ı Kerim'de İnsanın üstünlüğü;

Yüce Allah insana dört türlü sorumluluk yüklemiştir: Allah'a, topluma, kişinin kendisine, yaşadığı çevre ve doğaya karşı insan sorumlu tutulmuştur. İnanç ve ibadet ile ilgili

yükümlülüklerle öncelikle Rabbine karşı sorumludur. Rabbini hakkıyla tanımak, farzları yerine getirmek ve günahları terk etmek zorundadır.

“And olsun Biz, insanoğluna Őan, Şeref ve nimetler verdik; onları karada ve denizde taşıdık, kendilerine güzel rızıklar verdik ve onları yarattıklarımızın çoğundan üstün kıldık.” (İsra, 17/70) Şeklinde ifade etmektedir.

Yüzyıllardır yaşanan bunca savaş, çatışma neden hala sürmekte? Canlılar içinde üstün vasıflarla yaratılan insanoğlu birbirine üstünlük sağlama iddiasını sürdürürken kendi neslinden olanı yok etmeye varan mücadelesi ile aslında kendi sonunu da getirdiğinin farkında değil midir? Gelinek noktada; insanoğlu Dünyanın “yaŐanamaz” bir gezegene dönüŐtüğünü görerek başka gezegenler arama derdine düŐmüŐtür. Oysa çözümler; kendi içindedir. Yüce Allah’ın akıl ve vicdan ile donattığı insanoğlu, bu rehberlik vasıflarını kullanmadıkça kaza yapmıştır. Bedelini de çok ağır ödemektedir. O halde, yaŐadığımız coğrafiya nerede olursa olsun kesin olan bir Şey var. Hepimiz DÜNYA VATANDAŐIYIZ. Aynı Allah’ın kullarıyız. O halde, ortak paydayı bulmak için daha neyi bekliyoruz? .İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinde de yazılı olan “Bütün insanların özgür, kiŐilik ve haklar bakımından eşit olduğu” gerçeğinin ilan edildiği yıldan bugüne 70 yıl geçmiş ve insanlık henüz huzur bulmamıŐtır. O halde, UNESCO tarafından anılan kiŐiliklerin de ortak özelliği, insanoğlunun hür, huzurlu, barış içinde ve hoşgörü ile yaşayabilmesinin çabasını gösteren insanlar olduğunu görürüz. Artık, barıŐın, huzurun ve hoşgörünün egemen olduğu bir toplum düzeni için “Kayıt dışında Şekillenen” dinsel yapılarla mücadele, dinin doğru anlaşılması ve aktarılması, Őiddetin değil hoşgörünün temsilcisi olduğunun anlatılması çok büyük önem kazanmıştır.

Konuya ilişkin Kamu erki ve kamu yararına çalışan vakıflar-
derneklerin ortaya koyacakları “öze dönme” çabası insanlığın
geleceği için büyük önem taşımaktadır.Unutmayalım ki “En
hayırlınız, insanlık alemi için hayırlı işler iŐleyenlerinizdir.”

ÇALIŞMA GRUPLARI RAPOR SUNUMU
SONUÇ RAPORLARI VE ÖNERİLER

SİYASİ VE EKONOMİK İLİŞKİLER KOMİSYONU

SONUÇ RAPORU

Prof.Dr.Yonca ANZERLİOĞLU

Türk Dünyası Parlamenterler Derneğinin düzenlemiş olduğu;Türk Dünyası ve Türk Dış Politikası(Siyasi,Kültürel ve Ekonomik İlişkiler boyutuyla)konulu alıőtay 13.05.2017 tarihinde Ankara "The Green Park Hotelde" toplanmış ve İki komisyon halinde çalışmalarını tamamlamıőtır.

Kültürel ve sosyal İlişkiler Komisyonu Prof.Dr.Yonca ANZERLİOĞLU başkanlığında saat 14.30 da çalışmalarına başlamıştır.Komisyon Raportörlüğüne Dr.Sinan DEMİRTÜRK seçilerek müzakereler saat 19.30' a kadar iki oturum halinde devam etmiştir.Komisyonu 26 kiő katılmıőtır.

alıőmalar sırasında ilgili kuruluőlara ıőık tutması amacıyla komisyon raporlarında vurgulandığı gibi aőağıdaki tavsiye kararları almıştır.

- 1- Türk dünyası parlamentosu oluşturulmalıdır. Avrasya parlamentosu gündeme getirilmelidir.
- 2- Acil Eylem planı oluşturulmalıdır.
- 3- Ahıska Türkleri ve mağdur olan Türk topluluklarının sorunlarına eğinilmeli. Gürcistan ve Ermenistan'da yaşayan Müslüman azınlıklarının sorunları unutulmamalıdır.
- 4- Maturidilik ve akılı öncelikleyen din anlayıőı

yaygınlaştırılmalıdır.

- 5- Ortak bir ekonomik çatı teŐkilatı kurulmalıdır.
- 6- Türk Dünyası Odalar Birliği kurulmalıdır.
- 7- Türk iŐadamları ve yatırımcıları doğru yönlendirilmelidir.
- 8- Ticaret heyetleri ve karşılıklı alım heyetlerinin ziyaretleri ve iş birliği imkânları artırılmalıdır.
- 9- Devlet kurumları ile sivil toplum alanı arasında eŐ güdüm ve iş birliği süreçleri artırılmalıdır.
- 10- Din ve mezhep temelli bakış aÇısı terk edilmelidir.
- 11- Cemaat tarikat vakıf ve derneklerin kayıt ve kontrol dışı faaliyetleri yakından takip edilmelidir.
- 12- Ortak Türkçe olimpiyatları yapılabilir.
- 13- Dünya üzerinde bazı Türk boyları kaybolma tehlikesi iÇerisinde
- 14- Ortak televizyon yayınlarının sayısı artırılmalıdır.
- 15- Türk topluluklarının iÇ iŐleyiŐleri ve faaliyet alanlarına keskin müdahaleler edilmemelidir.
- 16- Uluslararası yardımların doğru koordinasyonu yapılmalıdır.
- 17- Türk dünyası Milli Siyaset Belgesi hazırlanmalıdır.
- 18- Kurumlar arasındaki işbirliği artırılmalıdır.
- 19- Ortak bir Türklük bilinci yaratılmalıdır.
- 20- Sınır ötesi Türk varlığı kavramı kullanılabilir.
- 21- Türk dünyasında ekonomik refah ve eğitim düzeyinin artırılması sağlanmalıdır.
- 22- Türk keneşi güçlendirilmelidir.
- 23- Köklü sivil toplum
- 24- Serbest Ticaret anlaşmaları geliŐtirilmelidir.

KÜLTÜREL, SOSYAL VE GENÇLİK KOMİSYONU

SONUÇ RAPORU

Prof.Dr.Abdülkadir YUVALI

Türk Dünyası Parlamenterler Derneğinin düzenlemiş olduğu;Türk Dünyası ve Türk Dış Politikası(Siyasi,Kültürel ve Ekonomik İlişkiler boyutuyla)konulu alıştay 13.05.2017 tarihinde Ankara "TheGreen Park Hotelde" toplanmış ve İki komisyon halinde çalışmalarını tamamlamıştır.

Kültürel ve sosyal İlişkiler Komisyonu Prof.Dr.Abdülkadir YUVALI başkanlığında saat 14.30 da çalışmalarına başlamıştır. Komisyon Raportörlüğüne Yrd.Doç.Dr.Muzaffer KILIÇ seçilerek müzakereler saat 19.30 akadar iki oturum halinde devam etmiştir.Komisyonla 30 üye katılmıştır.

alışmalar sırasında ilgili kuruluşlara ışık tutması amacıyla komisyon raporlarında vurgulandığı gibi aşağıdaki tavsiye kararları almıştır.

1. Türk hava yollarının Türk cumhuriyetlerine yapılacak seferlerinde yolcu akışkanlığının artırılması amacı ile uçak bilet fiyatlarının aynı orandaki mesafelerine göre yarı yarıya indirim yapılması .
2. Ortak Türk vatandaşlığı hususunda çalışmalar yapılması .
3. Türk diline yeni giren teknoloji ve bilimsel terimlerde

kelimelerin ortak kullanım konusunda çalışma yapılması .

4. Türk Dünyası veri tabanı hazırlanması .

5. Türkiye deki üniversitelerdeki mevcut Türk dünyası araştırma merkezlerinde disiplinler arası Türk dünyası yönelik projeler üretilmesi .

6. Türk dünyasında faaliyet gösteren tarikat, cemaat, Hristiyan misyonerler , vahabilik ve benzeri örgütler Türk kültür kimliği olumsuz yönde etkilemektedir. Bunun önlenmesi için diyanetin matudirilik-yesevilik öğretileri konusuna ağırlık verilmesi.

7. Türk dünyasının tarih kodları ve miras değerlerinin üye ülkelerin gündemine alınması yönünde çalışma yapılması.

8. Türk dünyasındaki Türk -İslam eserlerinin korunmaya alınması için gerekli çalışmaların yapılması.

9. Türkiye de 1990 yıllardan itibaren Türk dünyasından gelip ülkemizde eğitim alan öğrencilerin Türkiye ile ilgi ve alakalarının devamının sağlanması konusunda ilgili kurum ve kuruluşların nezlindeteşebüse geçilmesi.

10. Türk dünyası çalışmalarında ilgili kurumların batı ve yeni dünya projeleri yerine yerli ve Türk projelerinin yer vermelerinin sağlanması.

11. Türk Cumhuriyetlerinde Türklük şuurunu artırmak için okul öncesi eğitim sürecinde öğretmenlere eğitim ve öğretim için gerekli donanımın sağlanması .

12. Türk Dünyasındaki yazarların ve eserlerin Türk Dünyasında tanınması için gerekli teşviğinyapılması .

13. Türk dünyası ülkeleri arasında ortak flim ,dizi ve belgesellerin hazırlanması. Türk dünyasında gençler üzerinde magazin programlarının daha etkili olmasından dolayı müzik, sinema, tiyatro, güzellik yarışması vb konularda yarışmalar düzenlenerek ödülleri verilmesi .

14. Türk dünyasında genetik (genetoloji) çalışmaların acil olarak faaliyete geçirilmesi.

15. Türkiye'deki üniversitelere Türk dünyası ile ilgili alanlardaki uzmanlaşmalarının sağlanması.

16. Türk lehçelerinin birbirine çevirecek bilgisayar programlarının hazırlanması.

17. Türk dünyasında bugün kullanılmakta olan tarih çağları (ilk-orta-yeni-yakın çağ) tarih çağlarının Türk dünyası ortak çağları olarak (eski dönem -orta dönem ve yeni dönem) olarak düzenlenmesi ve Türk cumhuriyetlerinde hayata geçirilmesi konusunda çalışmalar yapılması .

18. Türk dünyası proje dökümantasyon merkezi kurulması.

19. Türk dünyası ile ilgili terminoloji konusunda : Türki cumhuriyetleri , Azeriler, Kazaklar, Kırgızlar gibi terimler yerine Türk cumhuriyetleri ,Kazak Türkleri, Kırgız Türkleri ,Azerbaycan Türkleri vb şeklinde söylenmesinin sağlanması.

20. Bugüne kadar resmi ve özel kurumların Türk dünyası ile ilgili gerçekleştirdiği bütün toplantılardaki alınan kararların bundan sonra belli bir yerde Türk Dünyası Parlemlenterler Derneği de toplanması.

21. Türk dünyası ile ilgili turizm rehberlerinin yetiştirilmesi.

22. Türk geleneksel sporları ile ilgili olimpiyatlara benzer yarışmaların düzenlenmesi.

ÇALIŞTAY FOTOGRAFLARI

